

Lietuvos Respublikos
socialinės apsaugos
ir darbo ministerija

Lygių galimybių
kontrolieriaus
tarnyba

Socialiai atsakingų pirkimų gairės

Turinys

Santrumpos / 3

Įžanga / 4

I Rekomenduojami socialiniai kriterijai / 11

Prieinamumo ir tinkamumo visiems naudotojams reikalavimai (papildyta) / 11

Sąžiningos prekybos kriterijus / 24

Sąžiningo darbo užmokesčio mokėjimas (papildyta) / 28

Remiamų asmenų įdarbinimas (papildyta) / 31

Šeimos ir darbo įsipareigojimų derinimo priemonės / 45

Lyčių lygybės ir nediskriminavimo kitais pagrindais principų įgyvendinimas / 51

Psichologinio smurto darbo aplinkoje prevencija ir pagalba asmenims, patyrusiems tokį smurtą (atnaujinta 2025-05-23) / 58

Rezervuota teisė dalyvauti pirkimuose / 64

II Kiti pirkimų socialiniai aspektai / 69

Tiekėjų pašalinimo pagrindai / 69

Neįprastai maža pasiūlyta kaina / 72

Rekomendacijos pasiūlymų vertinimui / 72

Rekomendacijos pirkimo sutarčių priežiūrai / 75

Nuorodos / 77

Santrumpos

Santrumpa	Sąvoka
BVPŽ	Bendrasis Viešųjų Pirkimų Žodynas
CVP IS	Centrinė viešųjų pirkimų informacinė sistema
DSS	Darbuotojų sauga ir sveikata
EBPO	Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija
ES	Europos Sąjunga
Gairės	Socialiai atsakingų pirkimų gairės
NP	Nacionalinis pažangos planas
Pirkimo sutartis	Viešojo pirkimo-pardavimo sutartis ir pirkimo-pardavimo sutartis
Pirkimo vykdytojas (-ai)	Perkančioji organizacija arba perkantysis subjektas
PĮ	Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymas
SAP	Socialiai atsakingi pirkimai ir socialiai atsakingi viešieji pirkimai
Tarnyba	Viešųjų pirkimų tarnyba
TDO	Tarptautinė darbo organizacija
Tiesiogiai pirkimo sutartį vykdantys darbuotojai	Tiekėjo ir (ar) subtiekiejo darbuotojai, kurie atlieka pirkimo vykdytojo pirkimo dokumentuose nurodytas užduotis ir (ar) funkcijas
VPĮ	Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas
WFTO	Pasaulinė sąžiningos prekybos organizacija (World fair trade organization)

Gairėse vartojamos kitos sąvokos atitinka Lietuvos Respublikos teisės aktuose nustatytas sąvokas.

Socialiai atsakingi pirkimai (toliau – SAP) – tai pirkimai, kuriais siekiama atsižvelgti į perkamų prekių, paslaugų ir darbų poveikį visuomenei, prisidedant prie socialinių klausimų sprendimo.

VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 5 punktą / PĮ 29 straipsnio 2 dalies 5 punktą nustato, kad pirkimo vykdytojas turi siekti, jog įsigyjant prekes, paslaugas ar darbus būtų prisidedama prie **socialinių klausimų sprendimo**, pavyzdžiui,

- remiamų asmenų įdarbinimo,
- sąžiningo darbo užmokesčio mokėjimo,
- lyčių lygių galimybių ir nediskriminavimo kitais pagrindais principų įgyvendinimo,
- psichologinio smurto darbo aplinkoje prevencijos ir pagalbos asmenims, patyrusiems tokį smurtą, priemonių įgyvendinimo.

Siekdama nurodytų tikslų, Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija (šiuo atveju – Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija) teisės aktu gali nustatyti pirkimo vykdytojams keliamus **rodiklius** ir (ar) jų pirkimuose taikytinus **kriterijus**, taip pat **jų taikymo tvarką**. Kadangi privalomų kriterijų nebuvo nustatyta, Tarnyba, siekdama padėti pirkimo vykdytojams vykdyti SAP, kartu su kitomis institucijomis parengė šias Gaires.

Atkreipiame dėmesį, kad Gairės yra rekomendacinio pobūdžio metodinė priemonė ir SAP rodiklių, privalomų SAP kriterijų bei privalomos jų taikymo tvarkos nenustato.

Gairių tikslas – padėti pirkimo vykdytojams planuoti ir vykdyti viešuosius pirkimus, atliekamus vadovaujantis VPĮ arba pirkimus, atliekamus vadovaujantis PĮ (toliau kartu – pirkimus), kuriuos vykdant būtų prisidedama prie socialinių klausimų sprendimo. Gaires rengė Tarnyba, bendradarbiaudama su Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija ir jai pavaldžiomis įstaigomis, Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija, Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba.

SAP vykdymas reikalauja iš pirkimo vykdytojo atsakingo pasiruošimo tokiam pirkimui

Ruošiantis SAP, svarbu apgalvoti prie kokio socialinio klausimo sprendimo galima būtų prisidėti konkrečiu pirkimu, kokie tiekėjai potencialiai galėtų dalyvauti pirkime ir atitinkamai pasirinkti kokie socialiniai kriterijai galėtų būti taikomi. Todėl Gairėse yra

pateikiama informacija apie konkrečius socialinius klausimus (problemas) ir jų svarbą, kad pirkimo vykdytojui būtų lengviau suprasti, kodėl būtent šis socialinis klausimas yra svarbus ir kodėl jį reikėtų spręsti.

Vykdamas SAP, siekiama atsižvelgti į pirkimo vykdytojų perkamų prekių, paslaugų ir darbų poveikį visuomenei. Pirkimo vertė ne visuomet yra svarbi – ir vykdamas mažos vertės pirkimus, galima pasiekti teigiamą socialinį poveikį, skatinti smulkų ir vidutinį verslą. Pavyzdžiui, atliekant mažos vertės pirkimą neskelbiamos apklausos būdu, galima reikalingų prekių ir/ar paslaugų įsigyti iš tiekėjų, kurie dalyvauja **socialinių dirbtuvių**¹ projekte. Socialinėse dirbtuvėse ugdomi, lavinami ir palaikomi darbingo amžiaus žmonės su intelekto ar psichosocialine negalia darbiniai įgūdžiai, kurie ateityje padėtų įsidarbinti atviroje darbo rinkoje. Socialinės dirbtuvės kuriamos tam, kad asmenys su negalia dirbtų jiems prieinamus darbus ir galėtų užsidirbti. Pavyzdžiui, vieni siuva maišelius, kiti valo laiptines, tvarko aplinką ir t. t. 2025 m. gegužę Lietuvoje veikė 57 socialinės dirbtuvės, kuriose darbo rinkai būtini įgūdžiai ugdomi virš 715 žmonių su intelekto ar psichosocialine negalia. Atlikdami neskelbiamus pirkimus pirkimo vykdytojai gali pasinaudoti ir [Socialinio verslo platforma](#), kurioje ras **socialinių verslų sąrašą**, iš kurių galima įsigyti reikiamas prekes ar paslaugas.

SAP taikymo sritis yra labai plati, todėl socialinių kriterijų taikymas ir poveikis (skatinamas socialinis verslas, mažinama socialinė atskirtis, kovojama su diskriminacija, užtikrinama atskirų socialinių grupių integracija) gali būti tiesiogiai nematomas. Socialiniai kriterijai gali būti nustatomi vienoje ar keliuose pirkimo dokumentų dalyse, pavyzdžiui:

- rengiant techninę specifikaciją,
- nustatant pašalinimo pagrindus ir (ar) kvalifikacijos reikalavimus,
- nustatant ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijus,
- rengiant pirkimo sutarties projektą (arba pagrindines sutarties sąlygas).

Pastaba. Vien tik pašalinimo pagrindų nustatymas nėra pakankamas, kad pirkimas būtų laikomas socialiai atsakingu.

Visais atvejais rengiantis pirkimui turėtų būti atliktas rinkos tyrimas ir (ar) rinkos konsultacija, kuri leistų išsiaiškinti, kurie socialiniai kriterijai padės konkrečiu pirkimu pasiekti socialinį poveikį. Daugiau informacijos, kokį socialinį kriterijų pasirinkti, pateikiame 1 pav.

¹ Socialinių dirbtuvių prekių katalogą galite rasti čia: <https://pertvarka.lt/paslaugos/socialines-dirbtuves/>

1 pav. Socialiniai kriterijai – kokį kriterijų pasirinkti?

Socialinis kriterijus		Gali būti nustatomas:
	Prieinamumo ir tinkamumo visiems naudotojams reikalavimai	<ul style="list-style-type: none"> • nepriklausomai nuo numatomos pirkimo sutarties vertės ar trukmės; • nepriklausomai nuo žmonių, vykdančių sutartį, skaičiaus.
	Sąžiningos prekybos kriterijus	
	Remiamų asmenų įdarbinimas	<ul style="list-style-type: none"> • rekomenduojamas sudarant 7–12 mėn. ir ilgalaiques pirkimo sutartis*; • gali būti nustatomas nepriklausomai nuo numatomos pirkimo sutarties vertės; • nepriklausomai nuo žmonių, vykdančių sutartį, skaičiaus.
	Sąžiningo darbo užmokesčio mokėjimas	<ul style="list-style-type: none"> • rekomenduojamas sudarant 7–12 mėn. ir ilgalaiques pirkimo sutartis*; • gali būti nustatomas nepriklausomai nuo numatomos pirkimo sutarties vertės; • rekomenduojamas, kai sutartį vykdys (prekes ties, paslaugas teiks, darbus atliks) daugiau nei 2 žmonės.
	Šeimos ir darbo įsipareigojimų derinimas	
	Lyčių lygybės ir nediskriminavimo kitais pagrindais principų įgyvendinimas	
	Psichologinio smurto darbo aplinkoje prevencija ir pagalba asmenims, patyrusiems tokį smurtą	

	<p>Rezervuota teisė dalyvauti pirkimuose</p>	<ul style="list-style-type: none"> • gali būti nustatomas nepriklausomai nuo numatomos pirkimo sutarties vertės ar trukmės; • gali dalyvauti tik VPĮ 23 straipsnio 1 dalyje / PĮ 35 straipsnio 1 dalyje nurodyti tiekėjai /subtiekėjai (t. y., turintys specialų statusą).
---	---	--

* **Ilgalaikės pirkimo sutartys** – sutartys, kuriose nustatomas prekių tiekimo, paslaugų teikimo ar darbų atlikimo laikotarpis yra ilgesnis kaip 12 mėnesių nuo pirkimo sutarties įsigaliojimo.

Pastaba. Vykdam SAP, jei pirkimo vykdytojas mano esant reikalinga, bei siekiant didesnio socialinio poveikio, galima pirkimo dokumentuose kelti tiek vieną, tiek kelis socialinius kriterijus.

Asmenų su negalia integracija į visuomenę ir remiamų asmenų įdarbinimas

VPĮ 37 straipsnio 2 dalies / PĮ 50 straipsnio 2 dalies nuostata, jog visų pirkimų, skirtų fiziniams asmenims, techninės specifikacijos turėtų būti parengtos taip, kad jose būtų atsižvelgta į asmenų su negalia kriterijus ir tinkamumą visiems naudotojams, yra perimta iš **Jungtinių Tautų asmenų su negalia teisių konvencijos** (toliau – JT ANTK)², kurią yra ratifikavusios visos ES šalys narės.

JT ANTK taip pat pripažįstama asmenų su negalia asmeninio savarankiškumo ir nepriklausomumo, įskaitant laisvę rinktis, svarba ir kad asmenims su negalia turėtų būti suteikta galimybė aktyviai dalyvauti sprendimų dėl aktualių politikos krypčių ir programų priėmimo procesuose. Pirkimo vykdytojai turėtų stengtis vykdyti pirkimus, įvertindami asmenų su negalia poreikius ir tuo tikslu įtraukdami juos į pirkimo procesą. Jei taikoma VPĮ 37 straipsnio 2 dalies / PĮ 50 straipsnio 2 dalies nuostata – nustatyti prieinamumo reikalavimus techninėse specifikacijose, siekiant užtikrinti asmenų su negalia galimybę naudotis, pavyzdžiui, viešosiomis paslaugomis, viešosiomis erdvėmis ir pastatais, viešuoju transportu, viešąja informacija ir informacinių technologijų produktais bei paslaugomis. Taip pat pirkimo vykdytojai gali nustatyti pasiūlymų vertinimo kriterijus, pagal kuriuos palankiau būtų vertinami pasiūlymai, kuriais siekiama užtikrinti aukštesnius standartus, nei nustatyta techninėse specifikacijose. SAP kriterijai visuomet turi tapti ir sutarčių vykdymo sąlygomis, už kurių nevykdymą ar netinkamą vykdymą turi būti nustatytos sankcijos.

² [Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencija ir jos Fakultatyvus protokolai](#)

Asmens su negalia teisių apsaugos agentūra (toliau – ANTA) yra sukūrusi Statinių prieinamumo stebėsenos ir kontrolės informacinę sistemą, skirtą stebėti statinių prieinamumą asmenims su negalia (toliau – stasis.lt³). Specialiai tam skirtame žemėlapyje yra pateikiama informacija apie negyvenamosios paskirties pastatų, kuriuose teikiamos viešosios paslaugos ir veikia viešojo sektoriaus įstaigos ir kitos organizacijos, prieinamumą asmenims su negalia. Informacija apie pastato pritaikymą pateikiama pagal skirtingas negalios rūšis: regos, klausos, fizinės ir pažintinių funkcijų sutrikimo. 2025 m. liepos mėn. duomenimis Lietuvoje net 56,7 proc. negyvenamosios paskirties pastatų neatitiko prieinamumo kriterijų (raudona spalva)⁴. Tarp nepritaikytų pastatų yra ir ypač svarbios paskirties objektų – gydymo, mokslo, kultūros įstaigos.

Pastatų prieinamumas leistų asmenims su negalia savarankiškai, be kito asmens pagalbos, naudotis esama infrastruktūra. Taip pat asmenys su negalia galėtų savarankiškai pasinaudoti įvairiomis, jiems reikalingomis paslaugomis, kuriomis dėl nepritaikytos infrastruktūros negali naudotis. Tinkamas pastatų ir infrastruktūros pritaikymas lemia geresnes asmenų su negalia įsidarbinimo ir išsilavinimo galimybes.

Lietuvos gyventojų užimtumo rėmimo sistemos tikslas – siekti visiško gyventojų užimtumo, mažinti jų socialinę atskirtį ir stiprinti socialinę sanglaudą.⁵ SAP vykdymas siejasi su 19-osios Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2025 m. kovo 12 d. nutarimu Nr. 151 „Dėl devynioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“⁶ patvirtintu veiksniu „1.6.1. Atlikus socialiai atsakingų viešųjų pirkimų taikymo bei remiamų asmenų galimybių įsitraukti į darbo rinką analizę, parengti ir įgyvendinti priemones, užtikrinančias šių pirkimų plėtrą, remiamų asmenų įdarbinimą, sąžiningo darbo užmokesčio mokėjimą, palankias sąlygas pirkimuose dalyvauti socialiniams verslams.“

Lyčių lygių galimybių ir nediskriminavimo kitais pagrindais principų įgyvendinimas

Darbuotojų lyčių lygybės ir nediskriminavimo kitais pagrindais principai yra nustatyti 2016 m. rugsėjo 14 d. Lietuvos Respublikos darbo kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo (toliau - Lietuvos Respublikos darbo kodeksas) 26 straipsnyje. Įgyvendindamas lyčių lygybės ir nediskriminavimo kitais pagrindais principus, darbdavys, neatsižvelgdamas į darbuotojo lytį, rasę, tautybę, pilietybę, kalbą, kilmę, socialinę padėtį, tikėjimą, įsitikinimus ar pažiūras, amžių, lytinę orientaciją, negalią, sveikatos būklę, santuokinę ir šeiminingą padėtį, etninę priklausomybę, priklausymą

³ <https://www.stasis.lt/lt/apie-projekta>

⁴ <https://www.stasis.lt/lt/statistika>

⁵ [Lietuvos Respublikos užimtumo įstatymo](#) 11 straipsnio 1 dalis

⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2025 m. kovo 12 d. nutarimas Nr. 151 „[Dėl devynioliktosios Lietuvos respublikos vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo](#)“

politinėms partijoms, profesinėms sąjungoms ar asociacijoms, religiją (išskyrus atvejus, kai darbuotojas dirba religinėse bendruomenėse, bendrijose ar centruose, jeigu reikalavimas darbuotojui dėl išpažįstamos religijos, tikėjimo ar įsitikinimų, atsižvelgiant į religinės bendruomenės, bendrijos ar centro etosą, yra įprastas, teisėtas ir pateisinamas), ketinimą turėti vaiką, taip pat į tai, kad darbuotojas naudojasi ar naudojosi šiame kodekse numatytais teisėmis, ar kitus įstatymuose numatytus pagrindus, privalo:

- 1) priimdamas į darbą, taikyti **vienodus atrankos kriterijus** ir sąlygas;
- 2) **sudaryti vienodas darbo sąlygas**, galimybes tobulinti kvalifikaciją, siekti profesinio tobulėjimo, persikvalifikuoti, įgyti praktinės darbo patirties, taip pat teikti vienodas lengvatas;
- 3) taikyti **vienodus darbo vertinimo ir atleidimo iš darbo kriterijus**;
- 4) **už tokį patį ir vienodos vertės darbą mokėti vienodą darbo užmokestį**;
- 5) imtis priemonių, kad darbuotojas darbo vietoje nepatirtų **priekabiavimo**, seksualinio priekabiavimo ir nebūtų duodami nurodymai **diskriminuoti**, taip pat nebūtų persekiojamas ir būtų apsaugotas nuo priešiško elgesio ar neigiamų pasekmių, jeigu pateikia skundą dėl diskriminacijos ar dalyvauja byloje dėl diskriminacijos;
- 6) imtis tinkamų priemonių, **kad asmenims su negalia būtų sudarytos sąlygos gauti darbą, dirbti**, siekti karjeros arba mokytis, įskaitant tinkamą darbo sąlygų sudarymą, jeigu dėl tokių priemonių nebus neproporcingai apsunkinamos darbdavio pareigos.

Darbdavys, kurio vidutinis darbuotojų skaičius yra daugiau kaip 50 (penkiasdešimt), privalo priimti ir įprastais darbovietėje būdais paskelbti **lygių galimybių politikos** įgyvendinimo ir vykdymo priežiūros principų **įgyvendinimo priemones**.

Psichologinio smurto darbo aplinkoje prevencijos ir pagalbos asmenims, patyrusiems tokį smurtą, priemonių įgyvendinimas

Smurto (įskaitant psichologinį smurtą) ir priekabiavimo prieš darbuotojus draudimas yra įtvirtintas Lietuvos Respublikos darbo kodekso 30 straipsnyje. Darbdavys, kurio vidutinis darbuotojų skaičius yra daugiau kaip 50 (penkiasdešimt), Lietuvos Respublikos darbo kodekso nustatyta tvarka įvykdęs informavimo ir konsultavimo procedūras, privalo patvirtinti smurto ir priekabiavimo prevencijos politiką, įprastais darbovietėje būdais ją paskelbti ir įgyvendinti⁷. Detalus priemonių smurto ir priekabiavimo darbe prevencijai užtikrinti sąrašas ir įgyvendinimo tvarka yra nustatyta **Smurto ir priekabiavimo darbe prevencijos priemonių apraše**, patvirtintame Lietuvos Respublikos vyriausiojo valstybinio darbo inspektorius 2024 m. gruodžio 17 d.

⁷ [Lietuvos Respublikos darbo kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas](#)

įsakymu Nr. EV-221 „Dėl Smurto ir priekabiavimo darbe prevencijos priemonių aprašo patvirtinimo“⁸.

Nors didėja susidomėjimas įmonių socialine atsakomybe, Lietuvoje visuomenė ir valstybė toliau išlieka nepakankamai įsitraukę į įmonių socialinės atsakomybės principų plėtrą: atsakingo verslo principus taiko mažiau nei 50 proc. Lietuvos įmonių, kurių daugiau kaip 90 proc. sudaro labai mažos ir mažos įmonės (kuriuose dirba atitinkamai iki 10 ir iki 50 darbuotojų). Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2022 m. atlikto tyrimo, kuriame buvo apklausiami įmonių vadovai, duomenimis, įvairius socialinės atsakomybės ir kitus veikti atsakingai skatinančius standartus yra įsidiegusi tik nedidelė dalis iš apklaustų įmonių: Socialinės atsakomybės gairių standartą ISO 26000 – 3,4 proc., Socialinės atsakomybės standartą SA 8000 – 4,0 proc., EBPO gaires daugiašalėms įmonėms – 1,7 proc., Kokybės vadybos standartą ISO 9001 – 33,5 proc.

⁸ Lietuvos Respublikos vyriausiojo valstybinio darbo inspektoriaus 2024 m. gruodžio 17 d. įsakymas Nr. EV-221 „[Dėl Smurto ir priekabiavimo darbe prevencijos priemonių aprašo patvirtinimo](#)“

I Rekomenduojami socialiniai kriterijai

 Socialinis kriterijus PRIEINAMUMO IR TINKAMUMO VISIEMS NAUDOTOJAMS REIKALAVIMAI	
Kodėl tai svarbu?	<p>2024 m. Lietuvoje gyveno apie 231 tūkst. asmenų su negalia, tai sudarė 8,5 proc. nuo bendro šalies gyventojų skaičiaus. Palyginti su 2023 m., asmenų su negalia skaičius padidėjo 2,3 proc.</p> <p>2024 m. darbingo amžiaus asmenų su negalia buvo 152,8 tūkst., palyginti su 2023 m., šis skaičius padidėjo 6,9 proc. Darbingo amžiaus asmenys su negalia sudaro didžiąją dalį asmenų su negalia skaičiaus (66 proc.).⁹</p> <p>Rengiant pirkimų technines specifikacijas, turi būti atsižvelgiama į VPĮ 37 straipsnio 2 dalyje / PĮ 50 straipsnio 2 dalyje nustatytą reikalavimą: „Visų pirkimų, skirtų fiziniams asmenims (visai visuomenei, pirkimo vykdytojo tarnautojams ar darbuotojams), techninės specifikacijos, išskyrus pagrįstus atvejus, turėtų būti parengtos taip, kad jose būtų atsižvelgta į asmenų su negalia kriterijus ir tinkamumą visiems naudotojams.“</p> <p>Jeigu Europos Sąjungos ar nacionalinės teisės aktu yra nustatyti privalomieji prieinamumo asmenims su negalia ir (arba) tinkamumo visiems naudotojams kriterijai, pirkimo vykdytojai, rengdami technines specifikacijas, privalo jais vadovautis. Aktualų (nebaigtinį) teisės aktų sąrašą rasite šių Gairių 1 priede.</p> <p>Vadovaujantis Lietuvos Respublikos gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimų įstatymo¹⁰ (toliau – Prieinamumo įstatymas) 15 straipsnio 3 dalimi, šio įstatymo 2 straipsnyje nurodytų gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimai yra privalomieji</p>

⁹ [Statistika apie negalią - Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija](#)

¹⁰ [Lietuvos Respublikos gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimų įstatymas](#)

	<p>prieinamumo asmenims su negalia ir (arba) tinkamumo visiems naudotojams kriterijai pagal VPĮ 37 straipsnio bei PĮ 50 straipsnio 2 dalį.</p> <p><u>Prieinamumo reikalavimai</u> – Prieinamumo įstatymo 1 priede nustatyti reikalavimai gaminių ir (ar) paslaugų savybėms, elementams ir (ar) funkcijoms, siekiant, kad gaminiai ir (ar) paslaugos atitiktų <u>universalaus dizaino principus</u> ir kad atitinkamais gaminiiais ir (ar) paslaugomis pagal numatytą paskirtį <u>galėtų naudotis kuo daugiau asmenų su negalia</u>.</p> <p><u>Universalusis dizainas</u> - tai gaminių ir aplinkos forma, kai jais be specialaus pritaikymo gali naudotis vaikai, suaugę, vyrai, moterys, senyvo amžiaus, asmenys su negalia, įvairių tautybių ir kitų grupių žmonės.¹¹ Sąvoka „universalus dizainas“ taip pat apima pagalbinius įrenginius, skirtus konkrečioms asmenų su negalia grupėms, kai tai yra būtina (JT ANTK, 2 str.¹²).</p> <p><u>Tinkamumas visiems naudotojams</u> reiškia, kad pritaikyta aplinka, gaminiai, paslaugos bus naudingos ir prieinamos visiems žmonėms: tiek asmenims su negalia, tiek kitiems, funkcinių sutrikimų turintiems asmenims, taip pat tėvams su mažais vaikais, nėščiosioms, lygiai patogūs vyrams ir moterims.</p> <p>Žemiau pateikiami socialinių kriterijų pavyzdžiai parinkti atsižvelgiant į dažniausiai pirkimo vykdytojų įsigyjamus gaminius (prekes) ir paslaugas.</p>
<p>Gaminiai (prekės) ir paslaugos, kuriems taikomi privalomieji prieinamumo reikalavimai</p>	<p>Prieinamumo įstatymo reikalavimai taikomi, kai perkami šie gaminiai (prekės) ir paslaugos:</p> <p>Gaminiai (prekės):</p>

¹¹ [Lietuvos Respublikos statybos įstatymas](#)

¹² <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.9A3163C6862C>

- vartotojų kompiuterių aparatinė įranga ir jos operacinės sistemos (kompiuteriai, išmanieji telefonai, planšetiniai kompiuteriai ir kt.);
- savitarnos terminalai (bankomatai, bilietų pardavimo automatai, registracijos automatai, informacijos teikimo savitarnos terminalai);
- vartotojų galiniai įrenginiai naudojami elektroninių ryšių paslaugoms teikti (maršruto parinktuvai, modemai ir kt.);
- vartotojų prieigos prie audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų įrenginiai (išmanieji televizoriai ir kt.);
- elektroninės skaityklės.

Paslaugos:

- elektroninių ryšių paslaugos (interneto prieiga, balso telefonija, SMS ir kitos asmenų tarpusavio ryšio paslaugos);
- audiovizualinės žiniasklaidos paslaugos (interneto svetainės, įskaitant mobiliąsias programas, priedėliais grindžiamos taikomosios programos ir kt.). Lietuvos radijo ir televizijos komisija yra parengusi išsamias [Gaires dėl prienamumo reikalavimų, taikomų audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų prieigos paslaugoms;](#)
- transporto paslaugų elementai (interneto svetainės (įskaitant mobiliąsias programas), elektroninius bilietus ir el. bilietų pardavimo paslaugos, informacijos apie transporto paslaugas, informaciniai ekranai ir interaktyvūs savitarnos terminalai ir kt.);
- banko paslaugos vartotojams (interneto svetainės, mobiliosios programėlės, mokėjimo paslaugos ir kt.);

	<ul style="list-style-type: none"> • elektroninės knygos ir jų speciali programinė įranga (Lietuvos audiosensorinė biblioteka yra parengusi informaciją apie leidybos paslaugų prieinamumo reikalavimus); • elektroninės prekybos paslaugos. <p>Platesnę informaciją apie prieinamumo reikalavimus gaminiams (prekėms) ir paslaugoms galima rasti Lietuvos Respublikos gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimų įstatymo įgyvendinimo rekomendacinėse gairėse ekonominės veiklos vykdytojams.</p>
<p>Socialinio kriterijaus nustatymas pirkimo dokumentuose <u>perkant kompiuterius, išmaniuosius telefonus ir planšetinius kompiuterius</u></p>	<p>Prieinamumo įstatymo 2 straipsnio 2 punktą nustato gaminius, kuriems taikomi prieinamumo reikalavimai. Pavyzdžiui, prieinamumo reikalavimai taikomi, perkant bendrosios paskirties vartotojų kompiuterių aparatinės įrangos sistemas ir joms skirtas operacines sistemas.</p> <p>Bendrosios paskirties vartotojų kompiuterių aparatinės įrangos sistema – aparatinės įrangos derinys, kuris sudaro sukomplektuotą kompiuterį, yra įvairios paskirties, skirtas naudoti vartotojams ir yra pajėgus kartu su atitinkama programine įranga atlikti pačias bendriausias kompiuterines užduotis, kurių prašo vartotojas.</p> <p>Kompiuterių aparatinės įrangos sistemų pavyzdžiai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • asmeniniai kompiuteriai, įskaitant stalinius kompiuterius, • knyginiai kompiuteriai, • išmanieji telefonai ir • planšetiniai kompiuteriai. <p>Specializuoti kompiuteriai, įmontuoti į vartotojams skirtus elektroninius gaminius, nėra bendros</p>

paskirties vartotojų kompiuterių aparatinės įrangos sistemos.¹³

Operacinė sistema – programinė įranga, kuria, be kita ko, valdoma sąsaja su išorine aparatine įranga, numatomos užduotys, priskiriama atmintinės talpa ir vartotojui pateikiama numatytoji sąsaja, kai nėra paleista jokia taikomoji programa, įskaitant grafinę vartotojo sąsają, nepriklausomai nuo to, ar tokia programinė įranga yra integruota į vartotojų bendrosios paskirties kompiuterių aparatinę įrangą, ar ji yra savarankiška programinė įranga, skirta naudoti bendrosios paskirties vartotojų kompiuterių aparatinėje įrangoje, bet neįskaitant operacinės sistemos paleidyklės, BIOS sistemos ar kitos programinės aparatinės įrangos, reikalingos paleidžiant arba diegiant operacinę sistemą.

Privalomieji prieinamumo reikalavimai gaminiams nustatyti Prieinamumo įstatymo 1 priedo I skyriuje.

Visiems gaminiams taikomi prieinamumo reikalavimai - informacijos, susijusios su gaminių veikimu ir jų prieinamumo savybėmis, prieinamumas; naudotojo sąsajos savybių, elementų ir funkcijų bei gaminių funkcionalumo projektavimo prieinamumas; pakuotės, įskaitant joje pateikiamą informaciją ir kitų instrukcijų prieinamumas - nustatyti Prieinamumo įstatymo 1 priedo V skyriaus 13 punktu.

Tam tikrais atvejais, Prieinamumo įstatymo 1 priedo VI skyriuje pateiktais **funkcinio veiksmingumo kriterijais** galima naudotis kaip alternatyva prieinamumo reikalavimams, kai jų taikymas įrodo prieinamumo reikalavimų atitiktį ir atitinka VI skyriaus 15 punkto nuostatą.

¹³ [Lietuvos Respublikos gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimų įstatymo įgyvendinimo rekomendacinės gairės ekonominės veiklos vykdytojams](#)

	<p>→ Socialinio kriterijaus formuluotės pavyzdys</p> <p>Perkant kompiuterius, išmaniuosius telefonus ir planšetinius kompiuterius, techninėje specifikacijoje socialinis kriterijus galėtų būti formuluojamas taip:</p> <p>Gaminiai (prekės) turi būti suprojektuoti (-os) ir pagaminti (-os) laikantis Lietuvos Respublikos gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimų įstatymo 1 priede nustatytų prieinamumo reikalavimų ir paženklinėti (-os) CE ženklų, kaip tai nurodyta Lietuvos Respublikos gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimų įstatymo 8 straipsnyje.</p>
<p>Teikiami dokumentai</p>	<p>Pasiūlymų vertinimo etape: iš tiekėjo gali būti prašoma pateikti gamintojo parengtą ES atitikties deklaraciją, nurodytą Lietuvos Respublikos gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimų įstatymo 16 straipsnyje, gamintojo techninius dokumentus arba lygiavertčius įrodymus.</p> <p>Sutarties vykdymo etape: gaminio (prekės) (-ių) pristatymo metu turi būti patikrinama, ar gaminy (iai) (prekė (-ės)) paženklintas (-i) CE ženklų.</p>
<p>Patikrinimas ir sankcijos</p>	<p>Pirkimo vykdytojas sutarties vykdymo metu privalo prižiūrėti, ar tiekėjo tiekiami (-os) gaminiai (prekės) atitinka reikalavimus, nurodytus pirkimo dokumentuose bei tiekėjo pasiūlyme. Gaminių (prekių) priėmimo metu nustatys, kad gaminiai (prekės) neatitinka nustatyto CE ženklinimo reikalavimo, pirkimo vykdytojas privalo tokių gaminių (prekių) nepriimti ir (ar) grąžinti visą gaminių (prekių) partiją (arba jos dalį) ir (ar) nutraukti sutartį. Grąžinus gaminius (prekes), tiekėjas privalo per [x dienų] (<i>Pirkimo vykdytojo nurodytas terminas</i>) grąžinti pirkimo vykdytojui pastarojo jau sumokėtą gaminių (prekių) kainą. Grąžintus (-as) gaminius (prekes) tiekėjas pasiima savo jėgomis ir lėšomis.</p>

Socialinio kriterijaus nustatymas pirkimo dokumentuose perkant elektroninių ryšių paslaugas

Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo¹⁴ 3 straipsnio 17 punkte apibrėžta, kad elektroninių ryšių paslauga – elektroninių ryšių tinklais paprastai už atlygį teikiama paslauga: interneto prieigos paslauga, <...>, asmenų tarpusavio ryšio paslauga ir paslauga, kurią visiškai ar daugiausia sudaro signalų perdavimas, kaip antai perdavimo (siuntimo) paslauga, naudojamas įrenginių tarpusavio sąveikos paslaugai teikti ar transliavimui (retransliavimui). Elektroninių ryšių paslauga neapima elektroninių ryšių tinklais ar naudojant elektroninių ryšių paslaugą perduodamos informacijos turinio teikimo ar redakcinės turinio kontrolės paslaugos.

Vadovaujantis Prieinamumo įstatymo 2 straipsnio 4 dalies 1 punktu, prieinamumo reikalavimai taikomi „elektroninių ryšių paslaugoms, išskyrus perdavimo (siuntimo) paslaugas, naudojamas įrenginių tarpusavio sąveikos paslaugoms teikti“.

Vadovaujantis šia nuostata, prieinamumo reikalavimai neprivalomi (netaikomi) perdavimo (siuntimo) paslaugoms, naudojamoms įrenginių tarpusavio sąveikos paslaugai teikti ar transliavimui (retransliavimui).

Taigi, Prieinamumo įstatymo kontekste **elektroninių ryšių paslaugos apima** interneto prieigos paslaugas ir asmenų tarpusavio ryšio paslaugas, tokias kaip balso ryšį (skambučius), trumpųjų žinučių (SMS) siuntimą ir skubios pagalbos ryšius, nurodytus Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo 40 straipsnio 8 dalyje.

Perkant elektroninių ryšių paslaugas, vadovujamasi Prieinamumo įstatymo 1 priedo III skyriuje nustatytais visoms paslaugoms taikomais prieinamumo reikalavimais ir Prieinamumo įstatymo 1 priedo IV skyriaus 11.1 punkte nustatytais specialiaisiais prieinamumo reikalavimais

¹⁴ [IX-2135 Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymas](#)

	<p>elektroninių ryšių paslaugoms, įskaitant skubiosios pagalbos ryšius. <u>Prieinamumo įstatymo 1 priedo VI skyriuje</u> pateiktais funkcinio veiksmingumo kriterijais galima naudotis kaip alternatyva techniniams reikalavimams, kai jų taikymas įrodo prieinamumo reikalavimų atitiktį ir atitinka Prieinamumo įstatymo 1 priedo VI skyriaus 15 punkto nuostatą.</p> <p>→ Socialinio kriterijaus formuluotės pavyzdys</p> <p>Perkant elektroninių ryšių paslaugas, techninėje specifikacijoje socialinis kriterijus galėtų būti formuluojamas taip:</p> <p>Perkamos elektroninių ryšių paslaugos turi atitikti Lietuvos Respublikos gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimų įstatymo 1 priedo III skyriuje nustatytus bendruosius ir IV skyriaus 11.1 punkte nustatytus specialiuosius prieinamumo reikalavimus.</p>
<p>Teikiami dokumentai</p>	<p>Pasiūlymų vertinimo etape: tiekėjai, vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimų įstatymo 13 straipsnio 2 dalies nuostatomis, turi pateikti bendrąjį paslaugos teikimo sąlygų aprašą arba kitą lygiavertį dokumentą, įrodantį paslaugos atitiktį prieinamumo reikalavimams.</p> <p>Vadovaujantis Lietuvos Respublikos gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimų įstatymo 13 straipsnio 3 dalies nuostatomis, tiekėjas, siekdamas įrodyti atitiktį prieinamumo reikalavimams, gali visapusiškai arba iš dalies taikyti darniuosius standartus ir technines specifikacijas, kurių nuorodos yra skelbiamos ES oficialiajame leidinyje. Pavyzdžiui, darnųjį standartą EN 301 549 V3.2.1, kurį papildo trys techninės specifikacijos - CEN/CLC/ETSI TR 101550:2022, CEN/CLC/ETSI TR 101551:2014, ir CEN/CLC/ETSI TR 101552:2014 (pastarosios dvi iš</p>

	jų yra peržiūrimos pagal Europos Komisijos įgaliojimą M/587).
Patikrinimas ir sankcijos	Pirkimo vykdytojas sutarties vykdymo metu privalo prižiūrėti, ar tiekėjo teikiamos paslaugos atitinka tiekėjo pasiūlyme bei pirkimo dokumentuose nurodytus reikalavimus. Nustačius neatitikimus, tiekėjui nurodoma ištaisyti teikiamų paslaugų trūkumus sutartyje nustatytais terminais bei turi būti skiriamos sutartyje nustatytos sankcijos.
<p>Socialinio kriterijaus nustatymas pirkimo dokumentuose <u>perkant interneto svetainės / mobiliosios programėlės projektavimo, kūrimo, priežiūros, atnaujinimo paslaugas</u> (informacinės aplinkos prieinamumas)</p> <p>Pastaba: rekomenduojama reikalavime nustatyti AA lygį, užtikrinantį svetainės ar programėlės prieinamumą daugumai vartotojų, įskaitant asmenis su negalia. AA lygį atitinkanti svetainė ar mobilioji programėlė bus pritaikyta naudotis asmenims su negalia, įskaitant naudojimąsi ekrano skaitytuvais, klaviatūra, alternatyviais įvesties įrenginiais, turės alternatyvius tekstus visai vaizdinei medžiagai, tinkamą kontrastą</p>	<p>→ Socialinio kriterijaus formuluotės techninėje specifikacijoje pavyzdys</p> <p>Tiekėjas turi užtikrinti, kad <i>suprojektuota / sukurta / atnaujinta</i> (Pirkimo vykdytojas nurodo kas konkrečiai perkama) <i>internetu svetainė / mobilioji programėlė</i> (Pirkimo vykdytojas nurodo kas konkrečiai perkama) atitiks Europos darniojo standarto EN 301 549 "Informacinių ir ryšių technologijų produktų ir paslaugų prieinamumo reikalavimai"¹⁵ (aktualios versijos), įskaitant ir Pasaulinio saityno konsorciumo (W3C) parengtų Žiniatinklio turinio prieinamumo gairių WCAG 2.2¹⁶ <i>ne žemesnio nei AA atitikties lygio nuostatas</i> (Pirkimo vykdytojas nurodo reikalingą atitikties lygį) arba lygiaverčio standarto reikalavimus.</p>

¹⁵ [ETSI EN 301 549 - V3.2.1 - Accessibility requirements for ICT products and services](#)

¹⁶ [Web Content Accessibility Guidelines \(WCAG\) 2.2](#) (anglų kalba)

<p>tarp teksto ir fono, nuoseklia bei aiškia navigacija ir t.t.</p> <p>AAA lygis taip pat galėtų būti nustatomas kaip privalomas reikalavimas, arba galėtų būti taikomas kaip papildomas kriterijus su galimybe skirti papildomus balus pasiūlymų vertinimo etape.</p>	
<p>Teikiami dokumentai</p>	<p>Pasiūlymų vertinimo etape: tiekėjas teikdamas pasiūlymą patvirtina, kad sutinka su visomis pirkimo dokumentuose nustatytais sąlygomis, papildomi įrodantys dokumentai šiame etape nėra teikiami.</p> <p>Sutarties vykdymo etape: <i>kartu su perdavimo-priėmimo aktu (arba kitu pirkimo vykdytojo nurodytu sutarties vykdymo momentu)</i> tiekėjas pateikia:</p> <ol style="list-style-type: none"> Prieinamumo testavimo ataskaitą, kurioje būtų nurodyta vertinimo metodika*, apimtis, atlikti testai, nustatyti neatitikimai, jų ištaisymo būklė ir, kuri būtų parengta atlikus išsamų prieinamumo vertinimą. Ataskaita turi patvirtinti, kad <i>interneto svetainė / mobilioji programėlė (Pirkimo vykdytojas nurodo perkamą objektą)</i> atitinka pirkimo dokumentuose nustatytus prieinamumo reikalavimus. Prieinamumo atitikties paraišką** (Accessibility Conformance Statement) – tiekėjo, atlikusio testavimus, užpildytą ir pasirašytą dokumentą, patvirtinantį, kad <i>interneto svetainė / mobilioji programėlė (Pirkimo vykdytojas nurodo perkamą objektą)</i> atitinka WCAG 2.2 <i>ne žemesnio nei AA lygio (Pirkimo vykdytojas nurodo reikalingą atitikties lygį)</i> reikalavimus. Jei interneto svetainę ar mobiliąją programėlę testavo nevyriausybinių negalios organizacijų atstovai, pateikiama tikslinių grupių atstovų vertinimo išvada (protokolas).

<p>Paaiškinimai</p>	<p>*Vertinimui rekomenduojama naudotis Europos darniuoju standartu (reikalavimų sąrašas) ir metodinėmis rekomendacijomis (vertinimo procesas). Svarbu pažymėti, kad metodinės rekomendacijos yra paremtos WCAG-EM metodika ir neapima visų Europos darniojo standarto EN 301 549 “Informacinių ir ryšių technologijų produktų ir paslaugų prieinamumo reikalavimai“ (toliau – Europos darnusis standartas) skirsnų, todėl negali būti vienintelis įrankis pilnam atitikties įvertinimui.</p> <p>**Paraiška rengiama vadovaujantis Komisijos įgyvendinimo sprendimu (ES) 2018/ 1523 - 2018 m. spalio 11 d., kuriuo pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES) 2016/ 2102 dėl viešo sektoriaus institucijų interneto svetainių ir mobiliųjų programų prieinamumo nustatomas pareiškimo dėl prieinamumo pavyzdys).</p>
<p>Patikrinimas ir sankcijos</p>	<p>Pirkimo sutarties sąlygose ir (arba) pirkimo sutarties projekte pirkimo vykdytojas turi nustatyti sankcijas tiekėjui už šio socialinio kriterijaus nevykdymą ar netinkamą vykdymą. Pirkimo vykdytojui rekomenduojama sutartyje nustatyti tiekėjui baudą arba delspinigius [x proc./Eur] (<i>pirkimo vykdytojas nurodo matą vienetą ir dydį</i>) nuo pradinės sutarties vertės be PVM už socialinio kriterijaus nevykdymą / netinkamą vykdymą.</p>
<p>Geroji praktika: kaip užtikrinti, kad interneto svetainė būtų prieinama asmenims su negalia</p>	<p>Interneto svetainė turi būti pritaikyta asmenims su negalia, todėl ji turėtų atitikti Europos darniajame standarte¹⁷ arba lygiaverčiame standarte nurodytus reikalavimus, kuriame nurodyti informacinių ir ryšių technologijų produktų ir paslaugų, įskaitant žiniatinklio turinį, mobiliąsias programas, funkcinio prieinamumo reikalavimai, kurie galėtų būti nustatomi pirkimo dokumentų techninėje specifikacijoje.</p>

¹⁷ [ETSI EN 301 549 - V3.2.1 - Accessibility requirements for ICT products and services](#)

	<p>Pagrindiniai reikalavimai interneto svetainėms pateikti Europos darniojo standarto 9 skyriuje („Web“), kuris tiesiogiai remiasi WCAG 2.2 gairėmis. Tačiau dalies kitų skyrių nuostatos taip pat taikomos žiniatinkliui arba persidengia su 9 skyriumi, pavyzdžiui:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 10 skyrius („Non-web documents“) – aktualus, kai svetainėje pateikiami parsisiunčiami dokumentai (PDF, DOCX ir pan.), kurie taip pat turi atitikti prieinamumo reikalavimus; • 11 skyrius („Software“) – taikomas, kai interneto svetainė ar paslauga veikia kaip programinė įranga (pvz., interaktyvios žiniatinklio aplikacijos ar portalai); • 12 skyrius („Documentation and support services“) – nustato reikalavimus prieinamoms naudotojo instrukcijoms ir pagalbos paslaugoms, kurios dažnai pateikiamos pačioje svetainėje. <p>Nustatant reikalavimus interneto svetainėms, naudinga naudotis ir WCAG gairėmis¹⁸, kurių laikymasis padeda užtikrinti, kad interneto svetainė galėtų naudotis žmonės su įvairiomis negaliomis: regos, klausos, motorikos ar kognityviniais sutrikimais. Interneto svetainėje turi būti užtikrinta galimybė naudotis pagalbinėmis technologijomis (ekrano skaitytuvais, klaviatūra, alternatyviais įvesties įrenginiais), pateikiami alternatyvūs tekstai vaizdinėms priemonėms, užtikrintas tinkamas kontrastas, nuosekli navigacija bei aiški struktūra.</p> <p>Kad interneto svetainė būtų patogi ir prieinama žmonėms su negalia, reikia pasirūpinti šiais dalykais:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Aiškus turinys – tekstas turi būti lengvai skaitomas, struktūruotas su antraštėmis, sąrašais, paprastais sakiniais. 2. Alternatyvus turinys – paveikslėliai turi turėti aprašymus, o vaizdo įrašai – subtitrus.
--	--

¹⁸ [Web Content Accessibility Guidelines \(WCAG\) 2.2](#)

3. **Gerai matomas tekstas** – pakankamas kontrastas tarp teksto ir fono, galimybė padidinti raidžių dydį, vienodo storio linijų („Sans Serif“) tipo šriftas, pvz.: „Arial“, „Calibri“, arba panašus. Nerekomenduojama naudoti „Times New Roman“ šrifto.
4. **Paprasta navigacija** – aiškus meniu, nuorodos ir mygtukai, viską galima pasiekti ne tik pele, bet ir klaviatūra.
5. **Pagalba technologijoms** – svetainė turi veikti su ekrano skaitytuvais ir kitomis pagalbiniėmis priemonėmis.
6. **Testavimas** – prieš paleidžiant svetainę būtina ją patikrinti su specialiais įrankiais ir, jei įmanoma, pateikti testuoti tikslinių grupių (asmenų su negalia organizacijų) atstovams.

Silpnaregiams svarbu, kad būtų išlaikytas pakankamai didelis kontrastas – jo tinkamumą galima išmatuoti automatiniais įrankiais (galima atsisiųsti adresu www.w3.org/WAI/ER/tools). Taip pat reikėtų įsitraukti sąlygą, kad svetainė neprarastų savo struktūros ją didinant iki 200 proc.¹⁹

Klausos sutrikimus turintiems žmonėms svarbu užtikrinti, kad informacija būtų pasiekama **ne tik per garsą**, bet ir kitomis priemonėmis. Tai padės užtikrinti:

- **Subtitrai vaizdo medžiagai.**
- **Transkripcijos** (tekstas padeda ne tik kurtiesiems, bet ir visiems, kurie negali klausytis garso (pvz., triukšmingoje aplinkoje).
- **Gestų kalbos vertimas.**
- **Vizualūs pranešimai** (vietoje garso signalų naudoti ir vizualius (pvz., pranešimų ikonas, tekstą, animaciją).
- **Aiški kalba** (tekstai turėtų būti rašomi paprasta, aiškia kalba – tai padeda ir žmonėms su

¹⁹ <https://www.lygybe.lt/lt/eksperto-patarimai-kaip-uztikrinti-kad-interneto-svetaine-butu-patogi-akliesiems>

	<p>klausos negalia, nes gestų kalbos gramatika skiriasi nuo lietuvių kalbos).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Papildomos technologijos (palaikyti RTC (Real-Time Communication) funkcijas, kurios leistų tekstu bendrauti realiu laiku vietoje balso).
--	--

 <h2 style="margin: 0;">Socialinis kriterijus</h2> <h3 style="margin: 0;">SAŽINGOS PREKYBOS KRITERIJUS</h3>	
<p>Kodėl tai svarbu?</p>	<p>Vykdamas SAP, pirkimo vykdytojas, vadovaudamasis VPĮ 38 straipsnio 1 dalimi / PĮ 51 straipsnio 1 dalimi, rengdamas technines specifikacijas, nustatydamas pasiūlymų vertinimo kriterijus ar pirkimo sutarties vykdymo sąlygas, gali reikalauti naudoti specialų ženklą kaip įrodymą, kad perkamos prekės atitinka sąžiningos prekybos reikalavimus. Pirkime nustatomi reikalavimai, kuriuos įrodo reikalaujamas naudoti ženklas, privalo būti susiję su pirkimo objektu ir tinkami pirkimo objekto ypatybėms apibrėžti.</p> <div style="text-align: center;"> </div> <p>Sąžininga prekyba gerina besivystančių šalių smulkiųjų ūkininkų ir žemės ūkio darbuotojų sąlygas bei padeda jiems siekti aukštesnio pragyvenimo lygio. Prekės, pažymėtos „Fairtrade“ ir lygiaverčiais ženklais, sertifikuojamos pagal Sąžiningos prekybos standartų kriterijus. Pasaulyje yra kelios tarptautinės sąžiningos prekybos standartizavimo organizacijos (Sąžiningos prekybos ženklinimo organizacija (toliau – SPŽO), Pasaulinė sąžiningos prekybos organizacija (toliau – PSPO)), kurios vadovaudamosi Tarptautinės socialinio ir ekologinio akreditavimo ir ženklinimo sąjungos (toliau – ISEAL) principais suteikia sąžiningos prekybos ženklus. Minėtos organizacijos priėmė</p>

„Sąžiningos prekybos principų chartiją²⁰“, kuri pateikė sąžiningos prekybos apibrėžimą ir nustatė sąžiningos prekybos principus:

- **sąžininga gamintojo kaina**, užtikrinanti tinkamą darbo užmokestį, padengiantį tvarios gamybos ir pragyvenimo išlaidas. Ši kaina turi būti ne mažesnė nei minimali sąžiningos prekybos kaina ir pelnas, jeigu jie nustatyti tarptautinės sąžiningos prekybos asociacijos;
- **ilgalaikiai, stabilūs santykiai** su gamintojais ir gamintojų dalyvavimas nustatant sąžiningos prekybos standartus;
- **skaidrumas ir atsekamumas per visą tiekimo grandinę**, siekiant užtikrinti tinkamą informaciją vartotojams;
- gamybos sąlygos, atitinkančios aštuonias pagrindines **TDO konvencijas**;
- **aplinkos apsauga, žmogaus ir ypač moterų bei vaikų teisių apsauga** ir pagarba tradiciniams gamybos metodams, kurie skatina ekonominį ir socialinį vystymąsi.

Prieš nustatant šį socialinį kriterijų, naudinga atlikti **rinkos tyrimą** ir (arba) rinkos konsultaciją, kadangi bendradarbiaujant su tiekėjais galima geriausiai išsiaiškinti, ką rinka gali pasiūlyti pirkimo vykdytojui. Pirkimo vykdytojas turi įsivertinti, ar nustačius šį reikalavimą nebus dirbtinai apribota konkurencija. Taip pat būtina atsižvelgti į tai, ar perkamos prekės gali būti žymimos „Fairtrade“, „Rainforest Alliance“ arba lygiaverčiu ženkliniu. Geriausiai žinomi minėtais ženklais sertifikuojami produktai (sąrašas ne baigtinis):

- „Fairtrade“ ženklu sertifikuojami produktai yra kava, arbata, kakava, cinamonas, grūdai, vaisiai (pavyzdžiui, bananai, avokadai, persikai, apelsinai, vynuogės, ananasai, arbūzai ir kt.), šokoladas, cukrus, medus, riešutai ir kiti maisto produktai. Taip pat rinkoje galima rasti sertifikuotų gėlių, sportinių kamuolių ir drabužių, kurių sudėtyje yra „Fairtrade“ sertifikuotos medvilnės.

20

https://www.fair-trade.website/files/ugd/291e20_d0760267b37a41328b80e4df127f85cb.pdf

	<ul style="list-style-type: none"> - „Rainforest Alliance“ sertifikuojami produktai yra bananai, kakava, kava, gėlės, vaisiai ir daržovės, prieskoniai, riešutai, arbata ir kiti maisto produktai. - kiti lygiaverčiai standartai galėtų būti pavyzdžiui, Kavos bendruomenės kodeksas (angl. <i>Code for the Coffee Community</i> (4C's), Etiška arbatos partnerystė (angl. <i>Ethical Tea Partnership</i>). SPŽO priima standartus, o nepriklausoma tarptautinė sertifikavimo bendrovė FLOCERT reguliariai tikrina, ar gamintojai juos atitinka, ir jiems išduoda sertifikatus.
Kriterijus gali būti nustatomas	Kaip ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio kriterijus, kaip techninės specifikacijos ir (ar) sutarties galiojimo sąlyga.
Kriterijaus tekstas (kaip ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo kriterijus)	Socialinis kokybės kriterijus – kokybės balas suteikiamas už tai, kad perkamos prekės tiekiamos laikantis sąžiningos prekybos reikalavimų, taikant [„Fairtrade“, „Rainforest Alliance“ arba lygiavertį standartą] (<i>Pirkimo vykdytojas nurodo reikalingą standartą. Kiekviena nuoroda pateikiama kartu su žodžiais „arba lygiavertis“</i>).
Kriterijaus tekstas (kaip techninės specifikacijos ir (ar) sutarties vykdymo sąlyga)	Perkamos prekės turi būti tiekiamos laikantis sąžiningos prekybos reikalavimų, taikant [„Fairtrade“, „Rainforest Alliance“ arba lygiavertį standartą] (<i>Pirkimo vykdytojas nurodo reikalingą standartą. Kiekviena nuoroda pateikiama kartu su žodžiais „arba lygiavertis“</i>), kuris užtikrina, kad visų perkamų sąžiningos prekybos sertifikatais sertifikuotų produktų gamyba ir prekyba yra vykdoma socialiai ir ekonomiškai atsakingai, draudžiant vaikų darbą, taip pat laikantis aplinkosaugos reikalavimų.
Teikiami dokumentai	Pasiūlymų vertinimo etape: jei kriterijus nustatomas kaip ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijus: atitiktį nurodytam „Fairtrade“ standartui (pavyzdžiui, „Fairtrade“ klimato standartui, „Fairtrade“ tekstilės standartui, „WFTO Fair Trade“ standartui, „Rainforest Alliance“ standartui) arba lygiaverčiams standartams įrodantys sertifikatai arba kiti objektyvūs lygiaverčiai įrodymai. Pirkimo vykdytojas pripažįsta bet kurį tiekėjo pateiktą

	<p>ženklą, kuriuo patvirtinama, kad prekės, paslaugos ar darbai atitinka lygiaverčius pirkimo vykdytojo reikalaujamo ženklo reikalavimus. Jeigu tiekėjas dėl objektyvių priežasčių negali gauti pirkimo vykdytojo reikalaujamo ar jam lygiaverčio ženklo per nustatytą terminą, pirkimo vykdytojas pripažįsta bet kokias jam tinkamas tiekėjo pateiktas objektyvias priemones, įskaitant ir gamintojo techninius duomenis, bandymų protokolus, įrodančius, kad tiekėjo siūlomos prekės, paslaugos ar darbai atitinka specialius ženklo arba pirkimo vykdytojo nurodytus ženklavimo reikalavimus.</p> <p>Jei kriterijus nustatomas kaip sutarties galiojimo sąlyga, tiekėjas teikdamas pasiūlymą patvirtina, kad sutinka su visomis pirkimo dokumentuose nustatytais sąlygomis, papildomi įrodantys dokumentai šiame etape nėra teikiami.</p> <p>Sutarties vykdymo etape: Tiekėjas kartu su prekėmis arba per [x dienų] (<i>Pirkimo vykdytojo nurodytas terminas</i>) nuo sutarties įsigaliojimo dienos turi pirkimo vykdytojui pateikti įrodančius dokumentus (<i>jei jie nebuvo teikti kartu su pasiūlymu</i>): atitiktį nurodytam „Fairtrade“ standartui (pavyzdžiui, „Fairtrade“ klimato standartui, „Fairtrade“ tekstilės standartui, „WFTO Fair Trade“ standartui, „Rainforest Alliance“ standartui) arba lygiaverčiams standartams įrodančius sertifikatus arba kitus lygiaverčius įrodymus.</p>
<p>Patikrinimas ir sankcijos</p>	<p>Pirkimo vykdytojas sutarties vykdymo metu privalo prižiūrėti, ar tiekėjo tiekiamos prekės atitinka nurodytas tiekėjo pasiūlyme bei pirkimo dokumentų reikalavimus. Prekių priėmimo metu nustatčius, kad prekės neatitinka nustatyto ženklavimo reikalavimo, pirkimo vykdytojas privalo tokių prekių nepriimti ir (ar) gražinti visą prekių partiją (arba jos dalį) ir (ar) nutraukti sutartį. Gražinus prekes, tiekėjas privalo per [x dienų] (<i>Pirkimo vykdytojo nurodytas terminas</i>) gražinti pirkimo vykdytojui pastarojo jau sumokėtą šių prekių kainą. Gražintas prekes tiekėjas pasiima savo jėgomis ir savo sąskaita.</p>
<p>Geroji praktika</p>	<p>Jeigu yra vykdomas maitinimo paslaugų pirkimas, ir maisto produktams kaip vienas iš savarankiškai nustatomų kriterijų</p>

	nustatomas sąžiningos prekybos reikalavimas, pirkimas galėtų būti ir žalioji, ir SAP (pavyzdžiui, maitinimo paslaugoms kaip papildomas aplinkos apsaugos kriterijus galėtų būti, jog maisto ruošai naudojami maisto produktai atitiktų sąžiningos prekybos standartų (pvz., taikant „Fairtrade“ „Rainforest Alliance“ arba kitų lygiaverčių standartų) reikalavimus.
--	--

 Socialinis kriterijus SAŽINGO DARBO UŽMOKESČIO MOKĖJIMAS	
Kodėl tai svarbu?	<p>Sprendamas dėl sąžiningo darbo užmokesčio mokėjimo kriterijaus nustatymo pirkime, pirkimo vykdytojas turi atsižvelgti į šio kriterijaus tikslą: kovoti su šešėline ekonomika bei skatinti tiekėjų socialinę atsakomybę, sąmoningumą mokant sąžiningą darbo užmokestį savo darbuotojams. Sprendžiant dėl šio kriterijaus nustatymo pirkime turėtų būti atsižvelgiama į tai, kokias užduotis vykdantys tiekėjo darbuotojai turi didžiausią tikimybę gauti nesąžiningą darbo užmokestį bei kokiam ekonominės veiklos sektoriuje atlyginimai yra mažiausi.</p> <p>Privataus sektoriaus atlyginimai labai nevienodi tarp ekonominių veiklų – didžiausi atlyginimai – informacijos ir ryšių bei finansų sektoriuose, mažiausi – <u>apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų srityje</u>. Prie apgyvendinimo paslaugų galima būtų priskirti ir <u>patalpų valymo</u> paslaugas. Daugiau informacijos apie vidutinį mėnesinį darbo užmokestį pagal ekonomines veiklos rūšis ir sektorius galima rasti Valstybinės duomenų agentūros pateikiamuose duomenyse.²¹</p> <p><u>Marijampolės, Utenos, Alytaus, Šiaulių apskrityse dirbantys darbuotojai uždirba mažiausiai visoje Lietuvoje.</u> 2025 m. I ketv. statistiniai duomenys rodo ryškius regioninius skirtumus – sostinės regionas viršija šalies ūkio vidurkį daugiau nei 10%, o pietų ir vakarų regionai (Alytaus, Marijampolės, Utenos) atsilieka 15 - 20%. Didžiausią bruto darbo užmokestį 2025 m. I ketvirtį gavo Vilniaus</p>

²¹ Žr. Oficialios statistikos portalo pateiktus duomenis, <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=4e48ad36-dc47-4341-aeb3-81a57f0c2697#/>

	<p>apskrities darbuotojai, mažiausiai uždirbo Marijampolės apskrities darbuotojai.²²</p> <p>Būtų tikslinga sąžiningo darbo užmokesčio socialinį kriterijų nustatyti atsižvelgiant į tai, kur bus atliekami darbai / teikiamos paslaugos / tiekiamos prekės, kai atlikus rinkos tyrimą / rinkos konsultaciją tikėtina, jog pirkime sudalyvaus vietiniai tiekėjai iš šių regionų.</p>
Kriterijus gali būti nustatomas	Kaip ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio kriterijus, arba kaip sutarties galiojimo sąlyga.
Kriterijus taikomas	Jungtinės veiklos partneriams, kurie tiesiogiai vykdo sutartį, pasitelkiamiems subtiekiėjams ir ūkio subjektams, kurių pajėgumais tiekėjas remiasi, jeigu jie tiesiogiai dalyvauja pirkimo sutarties vykdyme.
Kriterijaus nustatymas pirkimo dokumentuose	<p>VPĮ 55 straipsnio 12 dalyje ir PĮ 64 straipsnio 11 dalyje yra įtvirtintas skirtingas reglamentavimas, susijęs su tiekėjo ir subtiekiėjo (jeigu jis pasitelkiamas) mokamo darbo užmokesčio darbuotojams vertinimu:</p> <p>„Perkančioji organizacija gali nustatyti socialinį pasiūlymų vertinimo kriterijų ir įvertinti, kiek <u>tiekėjo ir subtiekiėjo</u>, jeigu jis pasitelkiamas, <u>darbuotojams</u> mokamo darbo užmokesčio mediana <u>per paskutinius 12 mėnesių</u> (arba nuo įregistravimo dienos, jeigu veikla vykdoma trumpiau kaip 12 mėnesių) viršija jo ir subtiekiėjo, kurio pajėgumais remiamasi, kilmės šalyje nustatytos atitinkamos ūkio šakos <u>0,8 vidutinės mėnesinės algos ar vidutinio valandinio atlygio</u>. Jeigu tiekėjas ar subtiekiėjas, kurio pajėgumais remiamasi, vykdo ekonomines veiklas, kurios nėra susijusios su konkrečiu viešuoju pirkimu, į darbuotojų sąrašą darbo užmokesčiui įvertinti tiekėjas negali įtraukti tų darbuotojų, kurie pagal ekonominės veiklos rūšies sekciją nėra susiję su konkrečiu viešuoju pirkimu.”</p> <p>Atkreiptinas dėmesys, kad viešajame pirkime taikant socialinį pasiūlymų vertinimo kriterijų pagal VPĮ 55 straipsnio 12 dalies nuostatas, turi būti vertinama ne tik tai, kiek tiekėjas ir subtiekiėjas (jeigu jis pasitelkiamas), savo darbuotojams mokėjo</p>

²² [Informaciniai pranešimai - Oficialiosios statistikos portalas](#)

	<p>anksčiau – bet turi būti užtikrinama, kad ne mažesnis darbo užmokestis bus mokamas ir ateityje, sutarties vykdymo metu. Tai reiškia, kad pasiūlymo vertinimo metu perkančioji organizacija iš esmės vertina pažadą, kurio tesėjimą ji privalės tikrinti sutarties vykdymo metu.</p> <p>Perkantysis subjektas gali nustatyti socialinį pasiūlymų vertinimo kriterijų ir įvertinti, kiek tiekėjo ir subtiekejo (jeigu jis pasitelkiamas), <u>sutartį vykdysiantiems</u> ir perkančiojo subjekto pirkimo dokumentuose nurodytas užduotis atliksiantiems darbuotojams siūlomo darbo užmokesčio mėnesio mediana viršija Lietuvos Respublikoje nustatytą <u>minimalų darbo užmokestį</u>. Tokiu atveju perkantysis subjektas privalo reikalauti, kad tiekėjas visą pirkimo sutarties vykdymo laikotarpį užtikrintų, kad sutartį tiesiogiai vykdančių darbuotojų darbo užmokesčio mėnesio mediana būtų ne mažesnė, negu buvo nurodyta pateikiant pasiūlymą.</p>
<p>Teikiami dokumentai</p>	<p>Pasiūlymų vertinimo etape: jei kriterijus nustatomas kaip ekonomiškai naudingiausias pasiūlymo vertinimo kriterijus, tiekėjas kartu su pasiūlymu teikia pirkimo dokumentuose nurodytas užduotis atliksiantiems darbuotojams mokamo ir (ar) siūlomo darbo užmokesčio medianą.</p>
	<p>Sutarties vykdymo etape:</p> <p><i>sudarius Sutartį, bet ne vėliau kaip iki Sutarties įsigaliojimo dienos (Jei reikalinga, pirkimo vykdytojas nustato kitokias sąlygas),</i> tiekėjas privalo pateikti Sutartį vykdysiančių darbuotojų sąrašą (vardus, pavardes, gimimo datas) (toliau – nurodytų darbuotojų sąrašas), kuriame turi būti nurodyta jiems siūlomo mokėti darbo užmokesčio <i>[mėnesio]</i> mediana (nurodytam jų skaičiui), kuri turi būti ne mažesnė nei nurodyta tiekėjo pasiūlyme ir nurodyta neatskaičius mokesčių. Taip pat, tiekėjas, Sutarties vykdymo laikotarpiu, įsipareigoja kiekvieną <i>[mėnesį] (jei reikalinga, pirkimo vykdytojas nustato kitą terminą, kaip dažnai teikiama mediana, bei atitinkamai pasikoreguoja kitas sąlygas) [ne vėliau kaip iki sekančio mėnesio xx dienos]</i>, pateikti Sutarties xx punkte nurodytam atsakingam už Sutarties vykdymą asmeniui, <i>[praėjusio mėnesio aktualų (praėjusį mėnesį dirbusių)]</i> nurodytų darbuotojų</p>

	sąrašą kartu nurodydamas jiems mokėto darbo užmokesčio <i>[mėnesio]</i> medianą (neatskaičius mokesčių).
Paiškinimas	<p>Perkantieji subjektai: Jeigu perkančiajam subjektui kyla abejonių dėl tiekėjo pateiktos informacijos teisingumo, jis turi teisę gauti duomenis iš Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – SODRA) dėl tiekėjo mokamo darbo užmokesčio darbuotojams vertinimo pagal PĮ 64 straipsnio 11 dalies nuostatas, ir vadovaujantis 2019 m. lapkričio 6 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo Nr. 1104 „Dėl informacijos apie darbuotojų, vykdančių viešojo pirkimo ar pirkimo sutartis, darbo užmokesčio mėnesio medianą teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“²³ (toliau – Aprašo) nuostatomis.</p> <p>Perkančiosios organizacijos: kaip įrodymas galėtų būti teikiama tiekėjo iš SODROS gaunama informacija apie darbo užmokesčio medianą arba lygiaverčiai įrodymai. Tačiau pabrėžtina, kad pačios perkančiosios organizacijos negali gauti duomenų iš SODROS apie darbo užmokesčio medianą pagal minėtą Aprašą, kadangi jis negalioja VPĮ 55 straipsnio 12 daliai.</p>
Geroji praktika	Atsižvelgiant į grafoje Teikiami dokumentai nurodytus teisinius reglamentavimo aspektus, susijusius su įrodančių dokumentų gavimu, rekomenduotume sąžiningo darbo užmokesčio kriterijų nustatyti tik perkantiesiems subjektams . Jei šį kriterijų norėtų nustatyti perkančiosios organizacijos, kviečiame susipažinti su Tarnybos 2021 m. gruodžio 30 d. paskelbtu informaciniu pranešimu ir atlikti jame rekomenduojamus veiksmus.

 Socialinis kriterijus REMIAMŲ ASMENŲ ĮDARBINIMAS	
Kodėl tai svarbu?	Egzistuoja neigiamas visuomenės ir darbdavių požiūris į asmenis su negalia ir jų galimybes priimti sprendimus, dirbti bei

23

<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b66b04a0015b11ea9681cd81dcdca52c>

savarankiškai gyventi. Dirbančių asmenų su negalia Lietuvoje aprėptis per maža. Asmenų su negalia užimtumo darbo rinkoje lygis 2024 m. – 30,8 proc.²⁴ Asmenys su negalia neįdarbinami ar spaudžiami išeiti iš darbo dėl negalios progresavimo, dažno nedarbingumo ir pan. Asmenys su negalia taip pat susiduria su ribotomis galimybėmis kreiptis dėl fizinės darbo vietos steigimo (pritaikymo), individualizuoto darbo grafiko bei kitų darbo sąlygų pritaikymo pagal konkretaus žmogaus poreikius ir negalią.

2025 m. sausio 1 d. Užimtumo tarnyboje buvo registruoti 3,2 tūkst. ukrainiečių, iš jų – 2,3 tūkst. suteiktas bedarbio statusas²⁵. Atvykstančių į Lietuvą asmenų, kuriems suteiktas **pabėgėlio** statusas arba asmenų, kuriems suteikta papildoma ar laikinoji apsauga turimi darbiniai įgūdžiai ir kvalifikacija (arba jų neturėjimas) dažnai neatitinka Lietuvos darbo rinkos poreikių, todėl jie dirba mažiau kvalifikuotą darbą nei dirbo savo kilmės šalyje. Dažnai šie asmenys negali dirbti darbo pagal savo turimą išsilavinimą dėl valstybinės lietuvių kalbos nemokėjimo arba kliūčių, kylančių pripažįstant jų kvalifikaciją.

Trūksta integracijos ir reintegracijos į darbo rinką priemonių asmenims, **priklausomiems** nuo alkoholio ir kitų psichoaktyvių medžiagų. Daliai (apie 20 proc.²⁶) priklausomų nuo alkoholio ir kitų psichoaktyvių medžiagų asmenų sugrįžimas į visuomenę tampa tikru iššūkiu, jie nepageidautini darbo rinkoje, todėl jų sėkmingai integracijai ir reintegracijai reikalinga tolesnė pagalba ir palaikymas.

Asmenims, **grįžusiems iš laisvės atėmimo vietų**, yra labai didelis socialinių paslaugų poreikis – gyvenamosios vietos paieškos, nutrūkę ryšiai su šeima, socialinių įgūdžių stoka, neretai priklausomybės sulėtina jų resocializaciją. Užimtumas būtų vienas iš pagrindinių veiksnių, lemiančių jų integraciją į visuomenę, tačiau tiek atsargus kai kurių darbdavių požiūris į įdarbinamą asmenį, kuris atliko laisvės atėmimo bausmę, tiek

²⁴ [Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2024 metų Veiklos ataskaita](#), 21 psl.

²⁵ [Užimtumo tarnybos Veiklos ataskaita 2024 m.](#), 44 psl.

²⁶ [2021–2030 m. plėtros programos valdytojo Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos įtraukios darbo rinkos plėtros programos pagrindimas](#), 9 psl.

	<p>pačių asmenų kvalifikacijos ir kompetencijų stoka sąlygoja mažesnį įsidarbinimo procentą.</p> <p>Užimtumo tarnybos duomenimis 2025 m. sausio 1 d. registruotas nedarbas šalyje siekė 9 proc., vyresnių nei 50 m. asmenų nedarbas siekė 10,4 proc. Lyginant su Lietuvoje registruotu nedarbu, 50+ m. asmenų nedarbas yra 1,4 proc. punkto didesnis. 2025 m. sausio 1 d. šalyje registruota 62,3 tūkst. vyresnių nei 50 m. bedarbių ir tai yra 38,1 proc. visų bedarbio statusą turinčių Užimtumo tarnybos klientų²⁷.</p> <p>Jaunimo (15 – 24 metų amžiaus) nedarbo lygis 2024 m. sudarė 16,2 proc. ir buvo 2,4 procentinio punkto didesnis nei 2023 metais²⁸. Pagrindinės jaunimo nedarbo priežastys – neįgyta arba įgyta nepakankama profesinė kvalifikacija, įgytos kvalifikacijos neatitikimas darbo rinkos poreikiams, praktinės patirties, motyvacijos ir atkaklumo, socialinių kompetencijų bei darbo paieškos įgūdžių stoka, dideli lūkesčiai, susiję su pareigomis, atlyginimu ir greitu įsidarbinimu.</p> <p>Pirkimo vykdytojui rekomenduojama prieš nustatant pirkimo dokumentuose šį socialinį kriterijų, atlikti rinkos tyrimą ir (arba) rinkos konsultaciją ir (arba) pasitarti su Užimtumo tarnybos specialistais²⁹ ir sužinoti ar darbo rinkoje yra reikiamų specialistų, kurie atitiktų remiamų asmenų statusą, įsivertinti kiek maždaug laiko tiekėjas užtruktų kol tokį specialistą įdarbintų.</p>
<p>Kriterijus gali būti nustatomas</p>	<p>Kaip ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio kriterijus arba kaip sutarties vykdymo sąlyga.</p> <p>Nustatant socialinį kriterijų privaloma nustatyti kiek laiko, pavyzdžiui, mažiausiai 1 m. arba 3 m., tiekėjas privalo užtikrinti, kad sutartį vykdysiančių remiamų asmenų skaičius būtų ne mažesnis, nei nurodyta tiekėjo pasiūlyme, arba nurodant konkretų išdirbtų valandų skaičių arba nurodant konkrečias užduotis, kurias remiamas asmuo / asmenys privalo atlikti.</p>

²⁷ [Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2024 m. Veiklos ataskaita](#), 18 psl.

²⁸ [Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2024 m. Veiklos ataskaita](#), 8 psl.

²⁹ <https://uzt.lt/kontaktai/bendrosios-konsultacijos/32>

Kriterijus taikomas	Kriterijų gali įgyvendinti tiekėjas ir (arba) subtiekėjas, kuris tiesiogiai vykdo sutartį.
Kriterijaus tekstas (kaip ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo kriterijus)	<p>Sutarties tiesioginiam vykdymui tiekėjas įsipareigoja įdarbinti arba paskirti dirbantį* [Pasirinkite] remiamą (-us) asmenį (-is), kuris (-ie) priklauso šiai (-ioms) tikslinei (-ėms) grupei (-ėms) <i>(Pirkimo vykdytojas gali pasirinkti vieną, kelias arba visas iš toliau nurodytų remiamų asmenų grupių):</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. asmuo (-ys) su negalia; 2. vaiko motina (įmotė) arba tėvas (įtėvis), vaiko globėjas, rūpintojas ir asmuo (-enys), auginantys vaiką (įvaikį) su negalia iki 18 metų; 3. vaiko motina (įmotė) arba tėvas (įtėvis), vaiko globėjas, rūpintojas, faktiškai vieni auginantys vaiką (įvaikį) iki 8 metų; 4. asmuo (-enys), prižiūrintys šeimos narius su negalia, kuriems ANTA sprendimu nustatytas individualios pagalbos teikimo išlaidų kompensacijos poreikis; 5. asmuo (-enys), kuriam (-iems) suteiktas pabėgėlio statusas arba asmuo (-enys), kuriam (-iems) suteikta papildoma ar laikinoji apsauga; 6. asmuo (-enys), baigęs (-ę) psichologinės ir socialinės reabilitacijos programas, skirtas nuo psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo priklausomiems asmenims reabilituoti; 7. asmuo (-enys), grįžęs (-ę) iš laisvės atėmimo vietų; 8. vyresnis (-i) kaip 50 metų asmuo (-enys); 9. 16–24 metų bedarbis (-iai); 10. pirmą kartą darbo veiklą pradantis (-ys) bedarbis (-iai), kvalifikaciją** įgijęs (-ę) ne daugiau kaip prieš 2 metus; 11. bedarbis (-iai), kuris (-ie) paskutinius 6 mėnesius nedirbo pagal darbo sutartį ar darbo santykiams prilygintų teisinių santykių pagrindu arba nebuvo savarankiškai dirbantis (-ys) asmuo (-enys). <p>Pirkimo vykdytojas pirkimo dokumentuose turi pasirinkti ir nurodyti remiamų asmenų grupę (-es) ir maksimalų įdarbintų ir</p>

(arba) paskirtų vykdyti sutartį dirbančių specialistų (asmenų) skaičių, už kurį suteikiami maksimalūs balai. Pirkimo vykdytojas pirkimo dokumentuose gali nurodyti tiek visas rekomenduojamas tikslines remiamų asmenų grupes, tiek ir pasirinkti tik tas remiamų asmenų grupes, kurios yra aktualios jo veiklos regione ir (arba) pagal jo veiklos specifiką.

(Pasiūlymo formoje galėtų būti papildoma lentelė, pavyzdžiui:)

Pasirašydamas šį pasiūlymą patvirtinu, kad įsipareigoju pirkimo sutarties galiojimo laikotarpiu būti įdarbinęs arba, pasirašydamas pirkimo sutartį, įsipareigoju įdarbinti*:

Asmenų iš nurodytos tikslinės grupės, skaičius [pildo tiekėjas]	Tikslinė grupė (-ės) [pildo tiekėjas]
[Pasirinkite] asmenį (-is)	[Pasirinkite]
[Pasirinkite] asmenį (-is)	[Pasirinkite]
[Pasirinkite] asmenį (-is)	[Pasirinkite]
[Pasirinkite] asmenį (-is)	[Pasirinkite]

(Pastaba: nereikalingas eilutes išbraukti.)

Nustatant socialinį kriterijų pirkimo dokumentuose, galima pasinaudoti Tarnybos parengtą [Statybos darbų pirkimų gairių 1 priede](#) (nuo 6 psl.) aprašytu remiamų asmenų (nepalankioje padėtyje esančių asmenų) įdarbinimo pasiūlymų vertinimo kriterijumi.

 Siekiant paskatinti tiekėjus įdarbinti asmenis iš prioritetinių tikslinių grupių, šį socialinį kriterijų galima **diferencijuoti** – t. y. suteikti daugiau balų už šių asmenų įdarbinimą ar paskyrimą vykdyti sutartį, iš šių tikslinių grupių:

- asmenys su negalia;
- asmenys, auginantys vaiką (įvaikį) su negalia iki 18 metų;
- asmenys, faktiškai vieni auginantys vaiką (įvaikį) iki 8 metų;

	<ul style="list-style-type: none"> • asmenys, slaugantys šeimos narius ar kartu gyvenančius asmenis, kuriems nustatyta nuolatinė slauga ar priežiūra.
<p>Kriterijaus tekstas (kaip sutarties vykdymo sąlyga)</p>	<p>Pirkimo sutarties tiesioginiam vykdymui tiekėjas turi paskirti dirbantį arba, įsipareigoja sudarius sutartį įdarbinti* [Pasirinkite] asmenį (-is), kuris (-ie) priklauso šiai (-ioms) tikslinei (-ėms) grupei (-ėms) <i>(Pirkimo vykdytojas rengdamas pirkimo dokumentus gali pasirinkti visus nurodytus remiamus asmenis arba pasirinkti konkrečią (-ias) grupę (-es) iš nurodytų asmenų):</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. asmuo (-ys) su negalia; 2. vaiko motina (įmotė) arba tėvas (įtėvis), vaiko globėjas, rūpintojas ir asmuo (-enys), auginantys vaiką (įvaikį) su negalia iki 18 metų; 3. vaiko motina (įmotė) arba tėvas (įtėvis), vaiko globėjas, rūpintojas, faktiškai vieni auginantys vaiką (įvaikį) iki 8 metų; 4. asmuo (-enys), prižiūrintys šeimos narius su negalia, kuriems ANTA sprendimu nustatytas individualios pagalbos teikimo išlaidų kompensacijos poreikis; 5. asmuo (-enys), kuriam (-iems) suteiktas pabėgėlio statusas arba asmuo (-enys), kuriam (-iems) suteikta papildoma ar laikinoji apsauga; 6. asmuo (-enys), baigęs (-ę) psichologinės ir socialinės reabilitacijos programas, skirtas nuo psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo priklausomiems asmenims reabilituoti; 7. asmuo (-enys), grįžęs (-ę) iš laisvės atėmimo vietų; 8. vyresnis (-i) kaip 50 metų asmuo (-enys); 9. 16–24 metų bedarbis (-iai); 10. pirmą kartą darbo veiklą pradantis (-ys) bedarbis (-iai), kvalifikaciją** įgijęs (-ę) ne daugiau kaip prieš 2 metus; 11. bedarbis (-iai), kuris (-ie) paskutinius 6 mėnesius nedirbo pagal darbo sutartį ar darbo santykiams prilygintų teisinių santykių pagrindu arba nebuvo savarankiškai dirbantis (-ys) asmuo (-enys).

<p>Paiškinimai</p>	<p>* įdarbinimas gali apimti ne tik darbo santykių sudarymą su asmeniu, sudarant darbo sutartį ar pameistrystės darbo sutartį, bet užimtumas gali būti skatinimas taip pat ir sudarant <u>trišalę</u> (tarp Užimtumo tarnybos prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, stažuotę organizuojančios įmonės (šiuo atveju - tiekėjo) ir asmens, pasiūsto į stažuotę) <u>stažuotės sutartį</u>, kuri nesukuria darbo santykių.</p> <p><i>(Pirkimo vykdytojas pirkimo dokumentuose palieka visus įdarbinimo variantus ir tiekėjui leidžia pasirinkti, kurį įdarbinimo variantą siūlys arba paliekami tik tie įdarbinimo variantai, kurie yra aktualūs konkrečiame pirkime. Šios sąlygos turi persikelti ir į sutarties nuostatas pagal laimėjusio tiekėjo pasiūlymą):</i></p> <p>a) Tiekėjas įsipareigoja įdarbinti bent [Pasirinkite] asmenį (-is) sudarant darbo sutartį pirkime nurodytoms užduotims atlikti. Įdarbinimas gali apimti ir apmokymą (profesinį mokymą), jeigu apmokymai yra susiję su įdarbinimu. Šiuo atveju tiekėjas [x mėnesių, x metų] laikotarpiui arba [įrašyti konkrečias užduotis] užduotims atlikti, turi įdarbinti asmenį (-is) pagal neterminuotą arba terminuotą darbo sutartį (ar darbo santykiams prilygintu teisinių santykių pagrindu), atitinkančią Lietuvos Respublikos darbo kodekso³⁰ ir kolektyvinės sutarties (jeigu tokią tiekėjas turi) reikalavimus. Su profesinio mokymo dalyviais sudaroma trišalė sutartis tarp Užimtumo tarnybos, asmens ir darbdavio (šiuo atveju tiekėjo). Trišalėje sutartyje numatoma, kad Užimtumo tarnyba finansuos profesinį mokymą, būsimas darbdavys (tiekėjas) po mokymo įdarbins asmenį pagal įgytą kvalifikaciją ar kompetenciją ne trumpiau kaip 6 mėnesių laikotarpiui, o profesinio mokymo dalyvis įsidarbina pas numatytą darbdavį (tiekėją) ir išdirbs pagal įgytą kvalifikaciją ar kompetenciją ne trumpiau kaip 6 mėnesius. Asmuo (-ys) gali būti įdarbinti tiek pilnam etatui, tiek ir nepilnai darbo dienai, ir (arba),</p> <p>b) Tiekėjas įsipareigoja įdarbinti bent [Pasirinkite] asmenį (-is) pagal pameistrystės darbo sutartį. Pameistrystė turi būti susijusi su perkamomis prekėmis, paslaugomis ar darbais. Įmonėje vienu metu leidžiama priimti dirbti - mokytis pameistriais ne daugiau kaip 10 proc. visų įmonėje pagal</p>
---------------------------	--

30

<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/f6d686707e7011e6b969d7ae07280e89/asr>

	<p>darbo sutartis dirbančių asmenų. Pavyzdžiui, jeigu įmonėje dirba iki 10 darbuotojų – leidžiama sudaryti tik vieną pameistrystės darbo sutartį, ir (arba),</p> <p>c) Tiekėjas įsipareigoja priimti bent [Pasirinkite] asmenį (-is) stažuotei. Stažuotė turi būti susijusi su perkamomis prekėmis, paslaugomis ar darbais. Stažuotė yra neapmokama ir nesukuria darbo santykių su tiekėju. Stažuotė negali trukti ilgiau kaip 6 (šešis) mėnesius. Asmeniui (-ims) (t. y. stažuotojui (-ams)) turi būti užtikrintas stažavimasis ne mažiau kaip 20 valandų, bet ne daugiau kaip 40 valandų per savaitę.</p> <p>** Nekvalifikuotais bedarbiais pagal Lietuvos Respublikos užimtumo įstatymo³¹ 25 str. 4 p. yra laikomi tik tie asmenys, kurie „nėra įgiję jokios profesinės kvalifikacijos <...> taip pat bedarbiai, kurie neturi jokios neformaliu būdu įgytos kompetencijos, pripažintos įstatymų, reglamentuojančių įgytos kompetencijos pripažinimą, nustatyta tvarka“.</p>
<p>Teikiami dokumentai</p>	<p>Pasiūlymų vertinimo etape: tiekėjas privalo pasiūlyme nurodyti tikslų įdarbinamų (paskiriamų vykdyti sutartį) remiamų asmenų skaičių ir, jei to reikalaujama pirkimo dokumentuose, pasirinkti asmenį (-is) (grupę asmenų), kuriuos iš pirkimo vykdytojo nurodytų tikslinių grupių įdarbins arba paskirs aktyviai vykdyti pirkimo sutartį.</p> <p>Tiekėjo pasiūlyme užtenka nurodyti, jog pavyzdžiui sutarčiai vykdyti bus įdarbintas 1 (vienas) asmuo su negalia ir (ar) paskiriamas aktyviai vykdyti sutartį 1 (vienas) vyresnis kaip 50 metų asmuo, tačiau teikiant pasiūlymą nebūtina nurodyti paskiriamo asmens (-ų) vardo pavardės ir kitų duomenų. Papildomi dokumentai šiame etape nėra teikiami.</p> <p>Jei šis socialinis kriterijus nustatomas kaip ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijus ir tiekėjas už jį gauna papildomus kokybės balus, remiamo asmens (-ų) įdarbinimą ar paskyrimą aktyviai vykdyti sutartį įrodantys dokumentai privalo būti pateikti prieš įsigaliojant sutarčiai. Jei tiekėjas minėtų dokumentų nepateikia, arba pateikti dokumentai neįrodo, kad tiekėjas galės įgyvendinti pasiūlytą kokybinį kriterijų, tokiu atveju laikoma, kad tiekėjas atsisako sudaryti pirkimo sutartį</p>

³¹ [Lietuvos Respublikos užimtumo įstatymas](#)

	<p>nustatytomis sąlygomis ir pirkimo vykdytojas siūlo sudaryti pirkimo sutartį tiekėjui, kurio pasiūlymas pagal nustatytą pasiūlymų eilę yra pirmas po tiekėjo, atsisakiusio sudaryti pirkimo sutartį.</p>
	<p><i>[nebaigtinis sąrašas. Konkrečius teikiamus dokumentus nurodo pirkimo vykdytojas pagal vykdomo pirkimo specifiką:]</i></p> <p>Sutarties vykdymo etape: Tiekėjas per [x mėnesį (-ius)] <i>(tikslų terminą nurodo pirkimo vykdytojas. Rekomenduojama nurodyti nuo 1 iki 3 mėn. laikotarpį, per kurį tiekėjas turi įdarbinti remiamą asmenį)</i> nuo sutarties įsigaliojimo dienos turi pirkimo vykdytojui pateikti:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. darbo sutarties ir (ar) pameistrystės darbo sutarties, ir (ar) trišalės stažuotės sutarties su įdarbintu asmeniu kopiją arba informaciją apie apdraustųjų valstybinio socialinio draudimo laikotarpius iš SODROS³² arba lygiavertę pažymą iš užsienio kompetentingos valstybės institucijos, teikiančios duomenis apie įdarbintus asmenis, ir 2. dokumentus, įrodančius, kad asmuo priklauso nurodytai tikslinei grupei: <p>Žemiau pateikiami įrodančių dokumentų pavyzdžiai (pagal asmens tikslinę grupę):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Asmuo (-ys) su negalia <ul style="list-style-type: none"> • įdarbinant ar paskiriant vykdyti sutartį dirbantį asmenį (-is) su negalia, teikiama asmens su negalia pažymėjimo³³ (neįgaliojo pažymėjimo³⁴) kopija arba kiti lygiaverčiai įrodymai. 2) Asmuo, vienas auginantis vaiką iki 8 m. arba asmuo, auginantis vaiką su negalia iki 18 metų <ul style="list-style-type: none"> • įdarbinant ar paskiriant vykdyti sutartį dirbantį asmenį (-is) kuris, faktiškai vienas (-a, -i) augina vaiką (įvaikį) iki 8 metų, taip pat ir asmenį (is), auginantį (-ius) vaiką (įvaikį) su negalia iki 18 metų teikiama savivaldybės administracijos

³² <https://www.sodra.lt/lt/dokumentai/formos-ir-sablonai-gyventojams>

³³ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/45b78cf0dabb11ed9978886e85107ab2>

³⁴ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/3e3ce0f0632f11e8acbae39398545bed>

	<p>direktoriaus įsakymo dėl vaiko laikinosios globos arba teismo nutarties dėl tėvystės ar vaiko nuolatinės globos nustatymo kopija arba kiti lygiaverčiai įrodymai.</p> <p>3) Asmuo, prižiūrintis šeimos narį su negalia</p> <ul style="list-style-type: none"> įdarbinant ar paskiriant vykdyti sutartį dirbantį asmenį (-is), prižiūrintį (-ius) šeimos narius su negalia, teikiamos slaugomo asmens darbingumo lygio ir spec. poreikių pažymos arba pažyma iš SODROS, kad asmuo yra apdraustas valstybės lėšomis, kaip tėvas (įtėvis) arba asmuo, paskirtas asmens su negalia globėju, rūpintoju ar aprūpintoju, slaugantys ar nuolat prižiūrintys namuose asmenį su negalia arba kiti lygiaverčiai įrodymai; ir gyvenamosios vietos deklaracija, iš kurios matytųsi, jog kartu su įdarbinamu (paskiriamu vykdyti sutartį) asmeniu gyvena ir asmuo su negalia arba kiti lygiaverčiai įrodymai. <p>4) Asmuo, turintis pabėgėlio, perkeliamojo asmens, papildomos ar laikinosios apsaugos statusą</p> <ul style="list-style-type: none"> jei įdarbinamas (-i) (paskiriamas (-i) vykdyti sutartį) asmuo (-enys), kuriam (-iems) suteiktas pabėgėlio statusas ar perkeliamojo asmens statusas, arba asmenys, kuriems suteikta papildoma ar laikinoji apsauga – teikiama leidimo gyventi Lietuvos Respublikoje kopija; arba skaitmeninis leidimas laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje³⁵ (leidime yra nurodytas Lietuvos Respublikos įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties³⁶ straipsnis - išdavimo pagrindas. Leidimo duomenų teisingumą ir leidimo galiojimą galima patikrinti Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos interneto svetainėje https://www.migracija.lt/e-leidimas) arba kiti lygiaverčiai įrodymai. <p>5) Asmuo, baigęs psichologinės ir socialinės reabilitacijos programą</p> <ul style="list-style-type: none"> teikia dokumentą (pažymą) apie baigtą programą iš psichologinės socialinės reabilitacijos įstaigos
--	---

³⁵ <https://adic.lrv.lt/lt/asmens-dokumentai/leidimai-gyventi-lietuvos-respublikoje/>

³⁶ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.42837E5A79DD/asr>

	<p>(bendruomenės), turinčios licenciją teikti trumpalaikę socialinę globą socialinę riziką patiriantiems suaugusiems asmenims³⁷ arba kitus lygiaverčius įrodymus.</p> <p>6) Asmuo, grįžęs iš laisvės atėmimo vietos</p> <ul style="list-style-type: none"> • teikia Paleidimo iš suėmimo vykdymo ar bausmės atlikimo vietos pažymėjimo³⁸ kopiją ir (arba) kitus lygiaverčius įrodymus. <p>7) Vyresnis nei 50 metų asmuo</p> <p>teikia amžių įrodantį dokumentą – paso, tapatybės kortelės ar kito lygiaverčio dokumento kopiją.</p> <p>8) Bedarbis (16 – 24 metų)</p> <ul style="list-style-type: none"> • įdarbinant 16 - 24 metų bedarbį (-ę, -ius), teikiamas amžių įrodantis dokumentas; • ir Užimtumo tarnybos išduota pažyma apie registraciją Užimtumo tarnyboje, kurioje nurodyta nuo kada ir kokiu statusu asmuo yra registruotas³⁹ ir (arba) kiti lygiaverčiai įrodymai. <p>9) Pirmą kartą darbo veiklą pradedantis asmuo, įgijęs kvalifikaciją ne seniau nei prieš 2 metus</p> <ul style="list-style-type: none"> • teikia pažymą apie registraciją Užimtumo tarnyboje⁴⁰; • ir kvalifikacijos įgijimą įrodančius dokumentus: tai gali būti kompetentingos institucijos išduotas diplomą, pažymėjimas ar kitas dokumentas, kuris patvirtina, kad įgyta profesinė kvalifikacija ar paprastai valstybėse narėse sėkmingai baigtas profesinio rengimo kursas, arba trečiosios valstybės institucijos išduotas diplomą, pažymėjimas ar kitas dokumentas, pripažįstamas valstybės narės ir (arba) kiti lygiaverčiai įrodymai. <p>10) Bedarbis, nedirbęs pastaruosius 6 mėnesius</p>
--	---

³⁷ <https://sppd.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/licencijavimas/licencijos/>

³⁸ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/9be57340a84c11ed8df094f359a60216/asr>

³⁹ <https://uzt.lt/darbo-ieskantiems/paslaugos/49>

⁴⁰ Ten pat

- įdarbinant bedarbį (-ę, -ius), kuris (-i, -ie) paskutinius 6 mėnesius nedirbo, teikiama pažyma apie registraciją Užimtumo tarnyboje⁴¹ arba kiti lygiaverčiai įrodymai.

Renkami tik tokie duomenys ir tik toks jų kiekis, koks reikalingas atitikimui pirkimo dokumentuose nustatytam socialiniam kriterijui įrodyti vadovaujantis Bendrojo duomenų apsaugos reglamento⁴² 5 straipsnio 1 dalies c punkte numatytu **duomenų kiekio mažinimo principu**.

Užsienio šalių tiekėjai teikia tose šalyse kompetentingų oficialių institucijų išduodamus dokumentus.

Sutarties projekte rekomenduojama nurodyti per kiek laiko (pavyzdžiui, prieš pasirašant sutartį arba per [1–3 mėn. nuo sutarties įsigaliojimo dienos] (*tikslų terminą nurodo pirkimo vykdytojas*) tiekėjas turi pirkimo vykdytojui pateikti specialistų sąrašą, jame nurodant specialisto vardą, pavardę, jei reikalinga - pareigas ir (ar) vykdomas užduotis, sudarytos darbo sutarties kopiją bei asmens (-ų) statusą įrodančius dokumentus (pavyzdžiui, informaciją apie priskyrimą tikslinei grupei, amžių įrodančius dokumentus (jeigu socialinis kriterijus yra susijęs su asmenų amžiumi) ir pan.), jeigu šių dokumentų pirkimo vykdytojas nereikalavo pateikti kartu su pasiūlymu. Taip pat rekomenduojama nustatyti, kad tiekėjas visą sutarties galiojimo laikotarpį (*prekių tiekimo, paslaugų teikimo, darbų atlikimo laikotarpį*) arba konkretų dirbamų valandų skaičių arba nurodant konkrečias užduotis, kurias remiamas asmuo privalo atlikti, privalo užtikrinti, kad specialistų sąrašė nurodytų specialistų skaičius būtų ne mažesnis, nei nurodyta tiekėjo pasiūlyme. Tiekėjas, sutarties galiojimo metu pasikeitus nurodytai informacijai, nedelsdamas privalo informuoti pirkimo vykdytoją ir pateikti atnaujintą nurodytų specialistų sąrašą ir pateikti įrodančius dokumentus. Jeigu įdarbintas remiamas asmuo (-enys) atleidimo iš darbo pagrindu, ar dėl kitų objektyvių nuo tiekėjo nepriklausančių priežasčių nutraukia darbo sutartį (ar pameistrystės darbo sutartį, ar trišalę stažuotės sutartį) prieš sutarties galiojimo (*prekių tiekimo, paslaugų teikimo, darbų atlikimo*) pabaigos terminą, arba neišdirbęs sutartyje nurodytų

⁴¹ <https://uzt.lt/darbo-ieskantiems/paslaugos/49>

⁴² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32016R0679>

	<p>valandų skaičiaus arba neatlikęs sutartyje nurodytų konkrečių užduočių, tuomet nedelsiant, bet ne vėliau kaip per [1 mėnesį] (<i>arba kitą pirkimo vykdytojo nurodytą terminą</i>), tiekėjas privalo įdarbinti* naują asmenį iš remiamų asmenų tikslinės grupės, nurodyto socialinio kriterijaus tekste.</p>
<p>Patikrinimas ir sankcijos</p>	<p>Pirkimo vykdytojas sutarties galiojimo metu privalo prižiūrėti ar tiekėjas tinkamai laikosi šio socialinio kriterijaus, todėl turi reikalauti iš tiekėjo duomenų (dokumentų), įrodančių šios sąlygos tinkamą vykdymą, pavyzdžiui, tiekėjas privalo teikdamas prekių / paslaugų / darbų priėmimo-perdavimo aktus pateikti pirkimo vykdytojui sutartį vykdančių specialistų sąrašą, kurie vykdė priėmimo – perdavimo akte nurodytas konkrečias užduotis. Jei tiekėjas nepateiks minėto specialistų sąrašo, tai bus laikoma pirkimo sutarties pažeidimu ir tiekėjui bus taikomos sutartyje nustatytos sankcijos. Pirkimo vykdytojas gali nurodyti (jei reikalinga), kad tiekėjas [1 (viena) kartą per ketvirtį] (<i>arba kitas pirkimo vykdytojo nurodytas terminas</i>) privalo teikti ataskaitas, kuriose turi būti nurodytas įdarbintų (ar paskirtų) remiamų asmenų skaičius ir atliktos užduotys.</p> <p><u>[taikoma tik kai socialinis kriterijus buvo nustatytas kaip sutarties vykdymo sąlyga:]</u> Jei darbuotojas nutraukia darbo sutartį (ar pameistrystės darbo sutartį, ar trišalę stažuotės sutartį) pirma laiko arba jei yra objektyvių atleidimo iš darbo priežasčių, laikoma, kad tiekėjas įvykdė savo įsipareigojimą, jei buvo įvykdyta ne mažiau kaip (<i>pirkimo vykdytojo nustatytas procentas, bet ne mažiau kaip 80 proc.</i>) viso sutarto darbo laiko.</p>
<p>Geroji praktika</p>	<p>Švedijos Nacionalinė viešųjų pirkimų agentūra⁴³, bendradarbiaudama su įvairiais partneriais, nustatė SAP kriterijų dėl remiamų asmenų įdarbinimo, įpareigojant tiekėją sutarties vykdymo metu įdarbinti asmenis (pirkimo vykdytojas nurodo konkrečias asmenų grupes), turinčius sunkumų darbo rinkoje ir kuriems reikia specialių pastangų gauti darbą. Pirkimo vykdytojas leidžia tiekėjams rinktis iš trijų galimybių:</p>

⁴³ <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/en/>

1. Įdarbinti [viena asmenį] (arba nustatomas kitas skaičius asmenų) pilnai [nepilnai] darbo dienai, kuris išdirbs [skaičių] mėnesių (skaičiuojant pilnomis darbo dienomis). Darbuotojas gali būti įdarbintas nuolatiniam arba laikinam darbui, vadovaujantis Darbuotojų apsaugos aktu (1982:80), nebent yra sudaryta kolektyvinė darbo sutartis. Darbuotojo dirbamas darbas turi būti susijęs su viešojo pirkimo metu sudaryta sutartimi. Darbo laikotarpis gali apimti ir darbuotojo mokymus, jei tai susiję su darbuotojo darbu pagal sutartį. Ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo sutarties vykdymo pradžios privalo būti įdarbintas [skaičius] asmuo (-enys). Jei darbuotojas nutraukia darbo sutartį pirma laiko arba jei yra objektyvių atleidimo iš darbo priežasčių, laikoma, kad tiekėjas įvykdė savo įsipareigojimą, jei buvo išdirbta ne mažiau kaip trys ketvirtadaliai (75 proc.) viso sutarto darbo laiko.
 2. Priimti asmenį (-is) vienai ar daugiau stažuotčių visą ar ne visą darbo dieną, kurios kartu sudaro ne mažiau kaip [skaičių] mėnesių visą darbo dieną. Stažuotės yra neapmokamos ir nesukuria darbinių santykių. Stažuotė gali trukti ne ilgiau kaip šešis mėnesius, nebent kolektyvinėje sutartyje, kuri yra privaloma tiekėjui, būtų nurodyta kitaip. Stažuotojo dirbamas darbas turi būti susijęs su viešojo pirkimo metu sudaryta sutartimi. Stažuotės laikotarpis gali apimti ir stažuotojo mokymus, jei tai susiję su stažuotojo darbu pagal sutartį. Asmuo (-enys) [skaičius] stažuotis privalo būti priimtas (-ti) ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo sutarties vykdymo pradžios. Jei stažuotė nutraukiama anksčiau laiko dėl objektyviai priimtinių priežasčių, laikoma, kad paslaugų teikėjas įvykdė savo įsipareigojimą, jei atlikta ne mažiau kaip trys ketvirtadaliai (75 proc.) visos sutartos stažuotės.
 3. Įdarbinami asmenys vienam ar daugiau darbų visą ar ne visą darbo dieną, kurie, kartu paėmus, sudaro ne mažiau kaip [skaičių] mėnesių visą darbo dieną, ir vienai ar daugiau stažuotčių visą ar ne visą darbo dieną, kurios, kartu paėmus, sudaro ne mažiau kaip [skaičių] mėnesių visą darbo dieną.
- Tiekėjas gali įvykdyti savo įsipareigojimą įdarbindamas (įdarbindamas stažuotei) pas vieną ar daugiau subrangovų, atliekančių darbus pagal sutartį. Tiekėjas turi gebėti kontroliuoti

	kaip šie subrangovai laikosi sutarties sąlygų, ir užtikrinti, kad jie dalyvautų vykdant sutarties priežiūrą. ⁴⁴
--	--

 Socialinis kriterijus ŠEIMOS IR DARBO ĮSIPAREIGOJIMŲ DERINIMO PRIEMONĖS	
Kodėl tai svarbu?	<p>ES kontekste Lietuva išsiskiria didžiausiu atotrūkiu tarp moterų ir vyrų skiriamo laiko artimųjų priežiūrai bei namų ruošai. Paprastai tariant, kol moteris rūpinasi namais ir artimaisiais, ji nebeturi laiko papildomam darbui, kvalifikacijos kėlimui, profesinių kontaktų mezgimui ir pan. Moterys daugiau laiko skiria namams, vaikų ir artimųjų priežiūrai. Lietuva neigiama prasme išsiskiria ES kontekste ir tuo, kad dauguma tiek vyrų, tiek moterų neturi galimybės daryti įtakos savo darbo laikui, kas apsunkina darbo ir šeimos įsipareigojimų derinimą. Situacijai gerinti reikia mažinti kliūtis, derinant profesinį ir šeimos, asmeninį gyvenimą.⁴⁵</p> <p>Asmenims su negalia darbo susiradimą apsunkina ribotai taikomos asmenų su negalia specifinius poreikius atitinkančios lanksčios darbo sąlygos, tokios kaip lankstus ar individualus darbo grafikas, nuotolinis darbas, darbo funkcijų skaidymas ir pan. Karjeros derinimą su priežiūra (vaikų, asmenų su negalia) apsunkina ilgos darbo valandos, darbo grafikas, darbdavio ir kolegų palaikymo trūkumas.</p> <p>Nustatant šį socialinį kriterijų pirkimo dokumentuose reikėtų atsižvelgti į tokias aplinkybes ar, pavyzdžiui, pats sutarties pobūdis leidžia dirbti lanksčiu darbo grafiku, pavyzdžiui, ar pirkimo vykdytojui reikalinga, kad konkretus sutartį vykdantis darbuotojas būtų įmonėje fiksuotomis darbo valandomis nuo 8:00 iki 17:00 val., tačiau galbūt tokiu atveju darbdavys gali suteikti kompensaciją už priežiūros / slaugos paslaugas.</p> <p>Šis socialinis kriterijus glaudžiai siejasi su kitais socialiniais kriterijais, ypač su remiamų asmenų įdarbinimu. Vykdant</p>

⁴⁴ <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/en/sustainable-public-procurement/socialt-hallbar-upphandling/procurement-with-the-aim-of-increasing-employment/>

⁴⁵ [2021–2030 m. plėtros programos valdytojo Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos įtraukios darbo rinkos plėtros programos pagrindimas](#)

	SAP, jei pirkimo vykdytojas mano esant reikalinga, bei siekiant didesnio socialinio poveikio, galima pirkimo dokumentuose nustatyti daugiau nei vieną socialinį kriterijų, tokiu atveju sutarties projekte turi būti nustatytos sąlygos dėl visų socialinių kriterijų įgyvendinimo vykdant sutartį.
Kriterijus gali būti nustatomas	Kaip sutarties vykdymo sąlyga, atsižvelgiant į pirkimo objekto pobūdį ir specifiką.
Kriterijus taikomas	Kriterijų gali įgyvendinti tiekėjas ir (arba) subtiektėjas, kuris tiesiogiai vykdo sutartį.
Kriterijaus tekstas	<p>Sutarties galiojimo laikotarpiu tiekėjo darbuotojui (-ams), tiesiogiai vykdantiems pirkimo sutartį, taikomos [bent dvi] (<i>arba kitas pirkimo vykdytojo nurodytas skaičius. Pirkimo vykdytojas ruošdamasis pirkimui ir atsižvelgdamas į pirkimo objekto specifiką įvertina ar tiekėjas galės taikyti nurodytas priemones</i>) iš žemiau nurodytų šeimos ir darbo įsipareigojimų derinimo priemonių:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. lankstus darbo grafikas*, kai darbuotojas privalo darbovietėje būti fiksuotomis darbo dienos (pamainos) valandomis, o kitas tos dienos (pamainos) valandas gali dirbti prieš ar po šių valandų; 2. individualus darbo laiko režimas**, kai individualus darbuotojo darbo laikas paskirstomas per savaitę; 3. suskaidytos darbo dienos laiko režimas***, kai tą pačią dieną (pamainą) dirbama su pertrauka pailsėti ir pavalgyti, kurios trukmė ilgesnė negu nustatyta maksimali pertraukos pailsėti ir pavalgyti trukmė; 4. nuotolinis darbas****; 5. sutrumpinta 32 (trisdešimt dviejų) valandų per savaitę darbo laiko norma, už nedirbtą darbo laiko normos dalį paliekant nustatytą darbo užmokestį; 6. galimybė, esant poreikiui, atsivesti vaiką (įvaikį, globotinį, rūpintinį) į darbovietę ar suteikiama kompensacija už vaiko (įvaikio, globotinio, rūpintinio) priežiūros paslaugas;

	<p>7. bent viena papildoma laisva diena, paliekant nustatytą darbo užmokestį;</p> <p>8. suteikiama kompensacija atlygiui, kurį tėvai / artimieji moka ateinančiam slaugytojui ar individualios priežiūros darbuotojui už šeimos narių ar kartu gyvenančių asmenų, kuriems nustatyta nuolatinė slauga ar priežiūra, slaugą / priežiūrą tuo metu, kuomet jie dirba.</p>
<p>Paiškinimas</p>	<p>* Lankstus darbo grafikas. Dirbant pagal šį darbo režimą, darbuotojas privalo darbovietėje būti fiksuotomis darbo dienos valandomis, o kitas tos dienos valandas gali dirbti prieš ar po šių valandų. Paprastai fiksuotas darbo dienos valandas, kuriomis darbuotojas privalo dirbti darbovietėje, nustato darbdavys, o darbuotojas pats pasirenka kada atidirbs nefiksuotas darbo dienos valandas.</p> <p>Su darbdavio sutikimu yra galimybė perkelti neišdirbtas nefiksuotas darbo dienos valandas į kitą darbo dieną, nepažeidžiant maksimaliojo darbo laiko ir minimaliojo poilsio laiko reikalavimų.</p> <p>** Individualus darbo laiko režimas. Jeigu pasirenkamas individualus darbo laiko režimas, darbuotojas ir darbdavys dėl darbo laiko normos paskirstymo susitaria savo nuožiūra. Tik svarbu, kad nebūtų pažeisti maksimaliojo darbo laiko ir minimaliojo poilsio laiko reikalavimai, pavyzdžiui, galima susitarti dirbti 4 dienas po 10 val. ir turėti 3 dienų savaitgalį.</p> <p>*** Suskaidytos darbo dienos laiko režimas. Dirbant pagal šį darbo režimą, tą pačią dieną dirbama su pertrauka pailsėti ir pavalgyti, kurios trukmė ilgesnė negu nustatyta maksimali pertraukos pailsėti ir pavalgyti trukmė, t. y. ilgesnė negu dvi valandos. Pavyzdžiui, darbuotojas dirba 4 valandas, paskui turi 3 valandų pertrauką pailsėti ir pavalgyti, per kurią gali palikti darbovietę, o paskui po jos grįžta į darbą ir dirba dar 4 valandas.</p> <p>**** Nuotolinis darbas yra darbo organizavimo forma arba darbo atlikimo būdas, kai darbuotojas jam priskirtas darbo funkcijas ar jų dalį visą arba dalį darbo laiko su darbdaviu suderinta tvarka reguliariai atlieka nuotoliniu būdu, tai yra</p>

	<p>sulygtoje darbo sutarties šalims priimtinoje kitoje, negu yra darbovietė, vietoje, taip pat naudodamas informacines ir elektroninių ryšių technologijas.</p>
<p>Teikiami dokumentai</p>	<p>Pasiūlymų vertinimo etape: Tiekėjas, teikdamas pasiūlymą gali pasirinkti [dvi] <i>(arba kitas pirkimo vykdytojo nurodytas skaičius)</i> iš pirkimo dokumentuose nustatytų šeimos ir darbo įsipareigojimų derinimo priemonių, <i>pavyzdžiui, nurodyti, kad tiekėjo darbuotojams, tiesiogiai vykdančioms sutartį, bus taikomas individualus darbo laiko režimas ir/arba suteikiama galimybė, esant poreikiui, atsivesti vaiką (jvaikį, globotinį, rūpintinį) į darbovietę arba suteikiama kompensacija už vaiko (jvaikio, globotinio, rūpintinio) priežiūros paslaugas arba kompensacija atlygiui, kurį tėvai / artimieji moka ateinančiam slaugytojui ar individualios priežiūros darbuotojui už šeimos narių ar kartu gyvenančių asmenų, kuriems nustatyta nuolatinė slauga ar priežiūra, slaugą / priežiūrą tuo metu, kuomet jie dirba ir t.t. arba nurodyti, jog konkrečią šeimos ir darbo įsipareigojimų priemonę (-es) nurodys pasirašant sutartį arba per [x dienų] <i>(tikslų terminą nurodo pirkimo vykdytojas)</i> nuo sutarties įsigaliojimo dienos.</i></p> <p>Papildomi dokumentai šiame etape nėra teikiami.</p> <p>Sutarties vykdymo etape: Jei teikiant tiekėjo pasiūlymą konkreti (-ios) taikoma (-os) šeimos ir darbo įsipareigojimų derinimo priemonė (-ės) nebuvo nurodyta (-os), sutarčiai įsigaliojus tiekėjas suderina su tiesiogiai pirkimo sutartį vykdysiančiais darbuotojais, kuri (-ios) priemonė (-ės) bus taikoma (-os) ir per [x dienų] <i>(tikslų terminą nurodo pirkimo vykdytojas)</i> pateikia šią informaciją pirkimo vykdytojui. Pasikeitus tiesiogiai pirkimo sutartį vykdančioms darbuotojams, kuriems buvo taikoma (-os) šeimos ir darbo įsipareigojimų derinimo priemonė (-ės), toks suderinimas turi būti vykdomas iš naujo ir informacija pateikiama per [x dienų] <i>(tikslų terminą nurodo pirkimo vykdytojas)</i>.</p> <p>Tiekėjas per [x dienų] <i>(tikslų terminą nurodo pirkimo vykdytojas)</i> nuo sutarties įsigaliojimo dienos turi pirkimo vykdytojui pateikti patvirtintas darbo tvarkos taisykles arba nacionalinę (tarpšakinę),</p>

	<p>teritorinę, šakos (gamybos, paslaugų, profesinę), darbdavio ar darbovietės lygmens kolektyvinę sutartį, ir/arba individualų asmenų darbo grafiką, ir/arba pasirašytą ketinimų protokolą arba kitą lygiavertį įpareigojančios formos dokumentą, pagal kurį tiekėjo darbuotojams, kurie tiesiogiai vykdys pirkimo sutartį, taikomos nurodytos šeimos ir darbo interesų derinimo priemonės ir/arba įrodymus dėl suteikiamos kompensacijos už vaikų priežiūros paslaugas, už asmenų, kuriems nustatyta nuolatinė slauga ar priežiūra, slaugą / priežiūrą, pateikiant sutarties su teikiančiu vaiko priežiūros paslaugas / slaugos, priežiūros paslaugas asmeniu arba institucija kopiją, mokėjimo įvykdymo patvirtinimą (pavedimo kopiją) arba kitą lygiavertį dokumentą.</p> <p> Renkami tik tokie duomenys ir tik toks jų kiekis, koks reikalingas atitikimui pirkimo dokumentuose nustatytam socialiniam kriterijui įrodyti vadovaujantis Bendrojo duomenų apsaugos reglamento⁴⁶ 5 straipsnio 1 dalies c punkte numatytu duomenų kiekio mažinimo principu.</p> <p>Pastaba: Sutarties projekte nustatčius, kad šį socialinį kriterijų įrodantys dokumentai privalo būti pateikti prieš įsigaliojant sutarčiai, jei tiekėjas minėtų dokumentų nepateikia, arba pateikti dokumentai neįrodo, kad tiekėjas galės įvykdyti šią sutarties sąlygą, tokiu atveju laikoma, kad tiekėjas atsisako sudaryti pirkimo sutartį nustatytais sąlygomis ir pirkimo vykdytojas siūlo sudaryti pirkimo sutartį tiekėjui, kurio pasiūlymas pagal nustatytą pasiūlymų eilę yra pirmas po tiekėjo, atsisakiusio sudaryti pirkimo sutartį.</p>
<p>Patikrinimas ir sankcijos</p>	<p>Pirkimo vykdytojas visą [Pasirinkite] privalo užtikrinti, kad tiekėjas laikytųsi pasiūlytos (-ų) šeimos ir darbo įsipareigojimų derinimo priemonės (-ių), todėl gali reikalauti iš tiekėjo dokumentų (pavyzdžiui, atnaujinto darbo grafiko, jei jis yra periodiškai sudaromas/atnaujinamas), įrodančių šios sąlygos tinkamą vykdymą, gali būti numatyta galimybė pirkimo vykdytojui vykdyti patikrinimus ir/arba [kasmetinį] (<i>pirkimo vykdytojas nurodo konkretų terminą</i>) auditą, kurį vykdytų pats pirkimo vykdytojas arba pirkimo vykdytojo pasitelkta trečioji šalis.</p>

⁴⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32016R0679>

	<p>Tiekėjas, [Pasirinkite] pasikeitus taikomai šeimos ir darbo įsipareigojimų derinimo priemonei (-ėms), nedelsdamas, bet ne vėliau nei per [x dienų] (<i>pirkimo vykdytojas nurodo konkretų terminą</i>) privalo informuoti pirkimo vykdytoją ir pateikti atnaujintą darbo grafiką ir/arba kitus įrodančius dokumentus.</p> <p>Jei tiekėjas nustatytais terminais nepateiks įrodymų dėl šeimos ir darbo įsipareigojimų priemonių taikymo arba pateikti įrodymai bus netinkami, tai bus laikoma pirkimo sutarties pažeidimu ir tiekėjui bus taikomos sutartyje nustatytos sankcijos.</p>
<p>Geroji praktika</p>	<p>1. Katalonijos (Ispanija) regioninė vyriausybė 2018 m. sudarė 75 mln. Eur vertės preliminarią sutartį dėl pastatų, patalpų ir infrastruktūros valymo paslaugų. Į konkursą buvo įtraukti socialiniai kriterijai. Siekdama pagerinti galimybes dalyvauti konkurse smulkiam ir vidutiniam verslui ir socialinėms įmonėms, Katalonijos regioninė vyriausybė suskaidė sutartį į devynias pirkimo objekto dalis, o vieną objekto dalį rezervavo specialiesiems užimtumo centrams ir reintegracijos įmonėms, kurios taip pat galėjo teikti pasiūlymus kitoms pirkimo dalims. Surengusi išsamų bendradarbiavimo su rinka procesą, Katalonijos regioninė vyriausybė nustatė įvairius socialinius kriterijus, įskaitant darbuotojų sveikatos ir saugos aspektus, lyčių lygybės užtikrinimo priemones, asmeninio ir šeiminio gyvenimo derinimo priemones, incidentų šalinimo procedūrą ir apribojimus pavojingoms medžiagoms tekstilėje, iš kurios pagamintos valytojų uniformos ir kt. Konkurso dalyvių buvo prašoma pateikti stebėsenos planą, siekiant užtikrinti, kad jie galėtų įvykdyti socialinius reikalavimus.</p> <p>Šešiolikoje iš 39 įmonių, su kurioms buvo sudaryta preliminarieji sutartis buvo atliktas auditas, siekiant patikrinti jų atitiktį socialiniams kriterijams. Audito komanda, kurią sudarė Darbo santykių ir darbo kokybės generalinio direktorato specialistai (Užimtumo, socialinių reikalų ir šeimos ministerija), analizavo darbuotojų požiūrį ir nuomones, mokamą darbo užmokestį, darbo sutartis ir darbo laiką, siekdama patikrinti, ar yra įgyvendinami sutartyje nustatyti socialiniai kriterijai. Buvo nustatyti keli neatitikties atvejai. Bendradarbiaujant su tiekėjais, Katalonijos regioninei</p>

	<p>vyriausybei pavyko pagerinti socialinius paslaugų vykdymo aspektus. Į šio audito rezultatus ir naujai įvykdytų rinkos konsultacijų įžvalgą buvo atsižvelgta rengiant naują preliminariąją sutartį. Katalonų praktiniai patarimai vykdant socialiai atsakingus pirkimus: labai daug dėmesio reikėtų skirti išsamiems rinkos tyrimams ir išankstinėms rinkos konsultacijoms. Jei įtraukiamos socialinės ir aplinkosaugos nuostatos, būtinai reikia iš anksto apie jas įspėti rangovus, siekiant užtikrinti, kad jas būtų įmanoma įgyvendinti, parengti stebėsenos planą ir skirti jam įgyvendinti žmogiškuosius ir ekonominius išteklius. Be to, į sutartį reikėtų įtraukti tinkamas sankcijas už reikalavimų nesilaikymą.⁴⁷</p> <p>2. Lietuvoje ERGO centriniame biure Vilniuje veikia vaikų erdvė „ERGO Aviliukas“ skirta 6–12 metų vaikams, kur jie gali žaisti, piešti, žiūrėti animacinius filmukus ir pan. Per dieną Aviliuke būna bent 3–5 vaikai.</p> <p>3. Įmonėje UAB „Smiltainis ir KO“ yra įgyvendinta ir įdiegta 4 darbo dienų savaitės tvarka (darbuotojai gali vieną dieną per savaitę pasiimti papildomą laisvadienį šeimos poreikiams).⁴⁸</p>
--	---

<div data-bbox="212 1255 326 1367" data-label="Image"> </div> <p data-bbox="363 1255 659 1287">Socialinis kriterijus</p> <p data-bbox="363 1310 1357 1388">LYČIŲ LYGYBĖS IR NEDISKRIMINAVIMO KITAIŠ PAGRINDAIS PRINCIPŲ ĮGYVENDINIMAS</p>	
<p data-bbox="212 1461 350 1535">Kodėl tai svarbu?</p>	<p data-bbox="513 1461 1430 1745">Lyčių lygybės principas, įgyvendinamas vykdant SAP, reiškia lyčių lygybės skatinimą pirkimo vykdytojams perkant darbus, prekes ar paslaugas. Tai reiškia, kad pirkimo vykdytojai atsižvelgia į sutartyje numatytų veiklų, susijusių su skirtingais moterų ir vyrų interesais, pobūdį ir rengia bei vykdo sutartis taip, kad būtų sumažinta lyčių nelygybė. SAP gali padėti kovoti su darbo jėgos nelygybe sudarant sutartis, sutarties vykdymo metu</p>

⁴⁷ [C_2021_3573_F1_OTHER_AUTONOMOUS_ACT_LT_V3_P1_1156678.PDF \(lrv.lt\)](https://vdi.lrv.lt/lt/darbo-teise/seima-ir-darbas/seima-darbas-geroji-praktika/)

⁴⁸ <https://vdi.lrv.lt/lt/darbo-teise/seima-ir-darbas/seima-darbas-geroji-praktika/>

ir (arba) dėl sutarčių poveikio įsigytų prekių, paslaugų ar darbų naudotojams ar gavėjams.

Europos lyčių lygybės institutas (toliau - EIGE) kasmet skelbia Lyčių lygybės indeksą, kuriuo matuojama lyčių lygybės pažanga Europos Sąjungos valstybėse. 2024 m. Lietuva, surinkusi 65,8 balo iš 100 galimų, užėmė 16-tą vietą tarp 27 ES valstybių⁴⁹ (100 balų rezultatas reikštų, kad šalis pasiekė faktinę moterų ir vyrų lygybę visose indeksu matuojamose srityse). Lyčių lygybės indeksu matuojama moterų ir vyrų padėtis šešiose srityse: darbo, pinigų, žinių, galios, laiko ir sveikatos. Geriausias Lietuvos rodiklis, lyginant su kitomis ES šalimis, matomas darbo srityje. Lietuva šioje srityje pasižymi itin aukštu vyrų ir moterų dalyvavimo darbo rinkoje rodikliu (92,8 balo), tačiau kur kas mažesnę įvertį gauna pamatavus profesinę segregaciją ir darbo sąlygų kokybę (62,5 balo). Blogiausia Lietuvos padėtis, lyginant su kitomis ES šalimis, yra pinigų srityje: Lietuva užima 25 vietą.⁵⁰ Nors Lietuvos rodiklis stebint Lyčių lygybės indeksą yra geriausias darbo srityje, vyrai ir moterys šalyje vis dar uždirba skirtingai. 2024 m. „Sodros“ duomenimis, moterų ir vyrų darbo užmokesčio atotrūkis buvo 12,9 proc.⁵¹ Didžiausias atotrūkis fiksuojamas vyrų dominuojamuose veiklos sektoriuose, pavyzdžiui, finansų ir draudimo srityje (31,1 proc.), informacijos ir ryšių (27,7 proc.) arba srityse, kuriose vadovaujamas pozicijas užima vyrai, pavyzdžiui, žmonių sveikatos priežiūros ir socialinio darbo srityje (32,8 proc.). Nors moterys sudaro 86 proc. dirbančiųjų sveikatos priežiūros ir socialinio darbo srityje, jos uždirba perpus mažiau nei vyrai.⁵²

Lyčių lygybės principo įgyvendinimas svarbus ne vien kaip žmogaus teisių užtikrinimas: lyčių lygybė taip pat atneša milžinišką socialinę ir ekonominę naudą. Lyčių lygybė daro didelį

⁴⁹ <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2024/country/LT>

⁵⁰ <https://lygybe.lt/wp-content/uploads/2025/03/lygiu-galimybiu-kontrolieriaus-2024-m.-veiklos-ataskaita.pdf>

⁵¹ <https://www.sodra.lt/lt/naujienos/sodros-apzvalga-pajamos-augo-taciau-darbo-rinkos-aktyvumas-mazejo>

⁵² <https://lygybe.lt/wp-content/uploads/2025/03/lygiu-galimybiu-kontrolieriaus-2024-m.-veiklos-ataskaita.pdf>

	<p>teigiamą poveikį bendrojo vidaus produkto (toliau – BVP) vienam gyventojui didinimui ir laikui bėgant jis tik didėja.⁵³</p> <p>Vadovaujantis Lietuvos Respublikos darbo kodekso 26 straipsnio 1 dalimi, tiekėjas privalo įgyvendinti lyčių lygybės ir nediskriminavimo kitais pagrindais principus. Tai reiškia, kad bet kokių darbdavio santykių su darbuotojais atvejais tiesioginė ir netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas, seksualinis priekabiavimas, nurodymas diskriminuoti lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, sveikatos būklės, santuokinės ir šeiminės padėties, narystės politinėje partijoje, profesinėje sąjungoje ar asociacijoje, religijos (išskyrus atvejus, kai darbuotojas dirba religinėse bendruomenėse, bendrijose ar centruose, jeigu reikalavimas darbuotojui dėl išpažįstamos religijos, tikėjimo ar įsitikinimų, atsižvelgiant į religinės bendruomenės, bendrijos ar centro etosą, yra įprastas, teisėtas ir pateisinamas), ketinimo turėti vaiką pagrindu, taip pat dėl to, kad darbuotojas naudojasi ar naudojosi Lietuvos Respublikos darbo kodekse numatytais teisėmis, bei dėl aplinkybių, nesusijusių su darbuotojų dalykinėmis savybėmis, ar kitais įstatymuose nustatytais pagrindais yra draudžiami.</p> <p>Diskriminacija – tiesioginė ir netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas, nurodymas diskriminuoti lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu.⁵⁴</p>
<p>Kriterijus gali būti nustatomas</p>	<p>Kaip sutarties vykdymo sąlyga, atsižvelgiant į pirkimo objekto pobūdį ir specifiką.</p>
<p>Kriterijus taikomas</p>	<p>Kriterijų gali įgyvendinti tiekėjas ir (arba) subtiekęjas, kuris tiesiogiai vykdo sutartį.</p>

⁵³https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/lyciu_lygybes_ekonomine_nauda_europos_saju_ngoje_bendras_lyciu_lygybes_ekonominis_poveikis.pdf

⁵⁴<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.0CC6CB2A9E42/asr>

<p>Kriterijaus tekstas</p>	<p>Sutarties galiojimo laikotarpiu tiekėjo darbuotojui (-ams), tiesiogiai vykdantiems pirkimo sutartį, taikomos [bent dvi] (arba kitas pirkimo vykdytojo nurodytas skaičius. Pirkimo vykdytojas ruošdamasis pirkimui ir atsižvelgdamas į pirkimo objekto specifiką įvertina ar tiekėjas galės taikyti nurodytas priemones) lygių galimybių politikos įgyvendinimo priemonės:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. tiekėjo patvirtintas ir vykdam sutartį taikomas klientų aptarnavimo standartas, kuris turi apimti ir lygių galimybių įgyvendinimo nuostatas (pavyzdžiui, darbuotojai turi pranešimo liniją apie galimai patirtą diskriminacinį elgesį, sukurtas tiekėjo reagavimo į pranešimus mechanizmas); 2. tiekėjas įgyvendina lygioms galimybėms skirtą iniciatyvą sutarties galiojimo metu: vieną sutarties vykdymo dieną paskiria [žmonių su negalia] (pirkimo vykdytojas gali nurodyti ir kitą grupę, pavyzdžiui, asmenų, kuriams suteiktas pabėgėlio statusas ar perkeliamojo asmens statusas, arba kuriems suteikta papildoma ar laikinoji apsauga; asmenų, baigusią psichologinės ir socialinės reabilitacijos programas, skirtas nuo psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo priklausomiems asmenims reabilituoti) įtraukties dienai*; 3. tiekėjas sutarties galiojimo metu užtikrina darbo sąlygų / aplinkos prieinamumą tiesiogiai sutartį vykdantiems darbuotojams, turintiems negalią (fizinis ir (arba) informacinis prieinamumas). Socialinis kriterijus negali būti nustatomas, jeigu dėl tokių priemonių bus neproporcingai apsunkinamos tiekėjo pareigos; 4. tiekėjas darbuotojams, tiesiogiai vykdantiems pirkimo sutartį, bent [1 (vieną) kartą per metus] (arba pirkimo vykdytojas nurodo kitą terminą) organizuoja mokymus apie lygias galimybes ir įvairovę darbe. Mokymai turėtų didinti darbuotojų gebėjimus atpažinti priekabiavimą ir kitas diskriminacijos formas, suteikti informacijos apie lygių galimybių integravimo priemones, paskatinti ir įtraukti darbuotojus (-as) į diskusiją apie saugesnės ir įtraukios darbo aplinkos kūrimą; 5. tiekėjas imasi priemonių skatinti moterų ir vyrų lygybę vykdam pirkimo sutartį. Tiekėjo taikomos priemonės turi apimti bent vienos iš šių priemonių įgyvendinimą:
-----------------------------------	---

	<p>a) [vienodo / proporcingo / minimalaus] (pirkimo vykdytojas nurodo ir paaiškina koks atstovavimas reikalingas, pavyzdžiui, reikalingas minimalus moterų dalyvavimas vykdant sutartį, t. y., privalo dirbti bent viena moteris tiesiogiai vykdanti pirkimo sutartį) moterų ir vyrų dalyvavimo komandoje, vykdančioje pirkimo sutartį;</p> <p>b) asmenims, vykdantiems pirkimo sutartį, Lygių galimybių veiksmų plano**, sudarymą;</p> <p>c) asmens, atsakingo už lyčių lygybės stebėseną vykdant pirkimo sutartį ir teikiančio stebėsenos ataskaitą, paskyrimą.</p>
<p>Paaiškinimas</p>	<p>* Žmonių su negalia įtraukties diena: kartą metuose įmonės bei organizacijos visame pasaulyje kviečia žmones su negalia išbandyti naujas profesijas bei darbo roles. Šią dieną tūkstančiai duetų, kuriuos sudaro žmogus su negalia ir įmonės darbuotojas, praleidžia kartu – susipažįsta su įmone iš vidaus, išbando įprastas darbuotojų užduotis, dalyvauja susitikimuose, bendrauja su kolegomis.</p> <p>** Lygių galimybių veiksmų planas – tai organizacijos veiksmų planas, kuriuo iškeliami tikslai ir prioritetai lygių galimybių, įvairovės ir įtraukties srityje, numatomos konkrečios priemonės bei siekiami rezultatai⁵⁵.</p>
<p>Teikiami dokumentai</p>	<p>Pasiūlymų vertinimo etape: papildomi dokumentai šiame etape nėra teikiami.</p> <p>Sutarties vykdymo etape: Tiekėjas per [x dienų] (tikslų terminą nurodo pirkimo vykdytojas) nuo sutarties įsigaliojimo dienos pirkimo vykdytojui turi pateikti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jeigu tiekėjas taiko 1 punkte nurodytą priemonę – tiekėjo vadovybės patvirtintą klientų aptarnavimo standartą; jeigu taikoma 2 punkte nurodyta priemonė – ne vėliau kaip iki pirkimo sutarties galiojimo pabaigos tiekėjas pirkimo vykdytojui turi pateikti lygioms galimybėms skirtos iniciatyvos įvykdymą patvirtinančius dokumentus (pvz., direktoriaus ar jo įgalioto asmens pasirašytas įsakymas dėl įtraukties dienos

	<p>iniciatyvos organizavimo, įtraukties dienos nuotraukos, dalyvių atsiliepimai ir kt.);</p> <ul style="list-style-type: none"> • jeigu tiekėjas taiko 3 punkte nurodytą priemonę – teikia vadovybės patvirtintas lygių galimybių politikos įgyvendinimo priemonės ir (arba) vadovybės patvirtintą vidinę tvarką ir (arba) kitą dokumentą (pvz., direktoriaus ar jo įgalioto asmens pasirašytą įsakymą), kuriuo užtikrinamas darbo sąlygų / aplinkos prieinamumas tiesiogiai sutartį vykdantiems darbuotojams, turintiems negalią; • jeigu tiekėjas taiko 4 punkte nurodytą priemonę – ne vėliau kaip iki pirkimo sutarties galiojimo pabaigos tiekėjas turi pirkimo vykdytojui pateikti dalyvavimą mokymuose patvirtinančius sertifikatus (jei mokymų sertifikatai neišduodami, gali būti teikiama sudaryta sutartis dėl mokymų, sąskaitos faktūros ir kiti lygiaverčiai įrodymai); • jeigu tiekėjas taiko 5 a) papunktyje nurodytą priemonę – darbo sutartį (-is) arba informaciją apie apdraustųjų valstybinio socialinio draudimo laikotarpius iš SODROS arba lygiavertę pažymą iš užsienio kompetentingos valstybės institucijos, teikiančios duomenis apie įdarbintus asmenis arba darbo sutarčių kopijas, specialistų sąrašą, jame nurodant specialisto vardą, pavardę, jei reikalinga - pareigas ir (ar) vykdomas užduotis, ir (arba) individualų asmenų, kurie tiesiogiai dalyvaus vykdant pirkimo sutartį darbo grafiką, arba kitą lygiavertį patvirtintą dokumentą, kuriame nurodomas atsakingų asmenų paskyrimo faktas; • jeigu tiekėjas taiko 5 b) papunktyje nurodytą priemonę – teikia Lygių galimybių veiksmų planą, kuris apima: <ul style="list-style-type: none"> • lygių galimybių padėties tiekėjo viduje aprašymą (pavyzdžiui, darbo užmokesčio atotrūkis, darbuotojų įvairovės statistika, anksčiau vykdytos priemonės lygių galimybių srityje, atlikti tyrimai tiekėjo viduje (pavyzdžiui, Lygių galimybių liniuotė ir kt.)); • konkrečius rodiklius, kurie skirti pamatuoti Lygių galimybių veiksmų plano įgyvendinimą; • Lygių galimybių veiksmų plano įgyvendinimo stebėsenos mechanizmo aprašymą;
--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • jeigu tiekėjas taiko 5 c) papunktyje nurodytą priemonę – direktoriaus ar jo įgalioto asmens pasirašytą įsakymą ar vadovybės patvirtintą vidinę tvarką, ar kitą lygiavertį patvirtintą dokumentą, kuriame nurodomas atsakingo asmens paskyrimo faktas; stebėsenos ataskaitą. <p>Pastaba: Sutarties projekte nustačius, kad šį socialinį kriterijų įrodantys dokumentai privalo būti pateikti prieš įsigaliojant sutarčiai, jei tiekėjas minėtų dokumentų nepateikia, arba pateikti dokumentai neįrodo, kad tiekėjas galės įvykdyti šią sutarties sąlygą, tokiu atveju laikoma, kad tiekėjas atsisako sudaryti pirkimo sutartį nustatytais sąlygomis ir pirkimo vykdytojas siūlo sudaryti pirkimo sutartį tiekėjui, kurio pasiūlymas pagal nustatytą pasiūlymų eilę yra pirmas po tiekėjo, atsisakiusio sudaryti pirkimo sutartį.</p>
<p>Patikrinimas ir sankcijos</p>	<p>Sutartyje pirkimo vykdytojas turi nustatyti sankcijas tiekėjui už šio socialinio kriterijaus nevykdymą ar netinkamą vykdymą. Sankcijos turi atgrasinti tiekėją nuo socialinio kriterijaus nevykdymo, todėl Pirkimo vykdytojui rekomenduojama sutartyje nustatyti tiekėjui baudą, pavyzdžiui [x proc.] (Pirkimo vykdytojas nurodo mato vienetą ir dydį) nuo pradinės sutarties vertės be PVM arba nustatyti baudos dydį, kuris būtų proporcingai skaičiuojamas nuo įvykdytos sutarties kainos dalies, už laikotarpį, kurio metu nebuvo taikomos lygių galimybių priemonės.</p> <p>Sutarties projekte nurodoma koku dažnumu [vieną kartą per pusę metų, vieną kartą per metus] (tikslų terminą nurodo pirkimo vykdytojas) pirkimo vykdytojui yra teikiami duomenys dėl pasiūlyme numatytų lygių galimybių priemonių įgyvendinimo: pavyzdžiui, konkrečios rodiklių, kurie skirti pamatuoti Lygių galimybių veiksmų plano įgyvendinimą, reikšmės, Lygių galimybių veiksmų plano įgyvendinimo ataskaita, stebėsenos ataskaita (Pirkimo vykdytojas nurodo konkrečius teikiamus dokumentus). Taip pat gali būti nustatyta galimybė pirkimo vykdytojui patikrinti kaip tiekėjas laikosi šio socialinio kriterijaus: atliekant [kasmetinį] (arba kitas pirkimo vykdytojo nurodytas terminas) auditą pačiam pirkimo vykdytojui arba pirkimo vykdytojui pasitelkus trečiąją šalį.</p>

<p>Geroji praktika</p>	<p>Vienodo užmokesčio už vienodą darbą principas, kiti principai dėl lygių galimybių vyrams ir moterims yra įtvirtinti Belgijos Karalystės teisės aktuose. Belgijos viešųjų pirkimų sistemoje taip pat privaloma laikytis lygių galimybių ir vienodo darbo užmokesčio principo. Įmonės, pažeidžiančios šiuos teisės aktus, gali būti šalinamos iš pirkimų. Viešųjų pirkimų sutartyse įtvirtinama nuostata, kad sutarties šaliai pažeidus lygių galimybių principus, tai yra traktuojama kaip rimtas sutarties nuostatų pažeidimas.⁵⁶</p> <p>Belgijoje siūlomos viešojo pirkimo sutarties nuostatos apima lyčių lygybės klausimus, pavyzdžiui:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tiekėjas imasi priemonių skatinti moterų ir vyrų lygybę vykdant sutartį. Šios priemonės gali apimti vienodą moterų ir vyrų dalyvavimą komandoje asmenų, vykdančių sutartį, veiksmų plano, skirto kovoti su esama nelygybe, sudarymą arba asmens, atsakingo už lyčių lygybės stebėseną vykdant sutartį, paskyrimą. 2. Sudarydamas asmenų, dirbsiančių prie sutarties vykdymo, komandą, tiekėjas įsipareigoja pasiekti [vienodo / proporcingo / minimalaus] abiejų lyčių atstovavimo. 3. Tiekėjas privalo užtikrinti abiejų lyčių atstovavimą teikiant konsultacijas sutarties rėmuose (ekspertai, žmonės su atitinkama patirtimi, darbo grupės, komitetai ir kt.). 4. Organizuojant renginius tiekėjas privalo užtikrinti abiejų lyčių atstovavimą tarp kalbėtojų.⁵⁷
-------------------------------	--

<div style="display: flex; align-items: center;"> <div> <p>Socialinis kriterijus</p> <p>PSICHOLOGINIO SMURTO DARBO APLINKOJE PREVENCIJA IR PAGALBA ASMENIMS, PATYRUSIEMS TOKĮ SMURTĄ</p> </div> </div>	
<p>Kodėl tai svarbu?</p>	<p>Smurto ir priekabiavimo draudimas nustatytas Lietuvos Respublikos darbo kodekso 30 straipsnyje, kuriame pateikiamas ir smurto bei priekabiavimo darbo aplinkoje apibrėžimas: „Smurtas ir priekabiavimas, įskaitant psichologinį smurtą,</p>

⁵⁶ [20932_critere_marche_publicEN.indd \(belgium.be\)](#)

⁵⁷ <https://igvm->

iefh.belgium.be/sites/default/files/manual_gender_perspective_and_equality_public_procurement.pdf

smurtą ir priekabiavimą dėl lyties (smurtas ir priekabiavimas nukreiptas prieš asmenis dėl jų lyties arba neproporcingai paveikiantis tam tikros lyties asmenis, įskaitant seksualinį priekabiavimą), – bet koks nepriimtinas elgesys ar jo grėsmė, nesvarbu, ar nepriimtinu elgesiu vieną kartą ar pakartotinai siekiama padaryti fizinį, psichologinį, seksualinį ar ekonominį poveikį, ar nepriimtinu elgesiu šis poveikis padaromas arba gali būti padarytas, ar tokiu elgesiu įžeidžiamas asmens orumas arba sukuriama bauginanti, priešiška, žeminanti ar įžeidžianti aplinka ar (ir) atsirado arba gali atsirasti fizinė, turtinė ir (ar) neturtinė žala <...>.“

Kiekvienas darbdavys privalo sukurti tokią darbo aplinką, kurioje darbuotojai nepatirtų smurto ir priekabiavimo. Tuo tikslu darbdavys privalo imtis visų **būtinų** priemonių smurto ir priekabiavimo prevencijai užtikrinti. Šių priemonių sąrašas ir įgyvendinimo tvarka yra nustatyta Lietuvos Respublikos vyriausiojo valstybinio darbo inspektoriaus 2024 m. gruodžio 17 d. įsakyme Nr. EV-221 „Dėl smurto ir priekabiavimo darbe prevencijos priemonių aprašo patvirtinimo“⁵⁸. **Būtinios smurto ir priekabiavimo darbe prevencijos priemonės, kurias privalo įgyvendinti kiekvienas darbdavys, yra šios:**

1. deklaravimas apie smurto ir priekabiavimo darbe draudimą;
2. tinkamo elgesio / etikos taisyklių nustatymas;
3. atsakingo asmens, į kurį gali kreiptis darbuotojas, susidūręs darbe su galimomis smurto ir priekabiavimo apraiškomis, paskyrimas;
4. pranešimų apie smurtą ir priekabiavimą teikimo bei nagrinėjimo tvarkos nustatymas;
5. mokymų apie smurto ir priekabiavimo pavojus, prevencijos priemones, darbuotojų teises ir pareigas smurto ir priekabiavimo srityje organizavimas.

Darbdavys, kurio vidutinis darbuotojų skaičius yra daugiau kaip 50, privalo patvirtinti **smurto ir priekabiavimo prevencijos politiką**, įprastais darbovietėje būdais ją paskelbti ir įgyvendinti.

⁵⁸ [Lietuvos Respublikos vyriausiojo valstybinio darbo inspektoriaus 2024 m. gruodžio 17 d. įsakyme Nr. EV-221 „Dėl smurto ir priekabiavimo darbe prevencijos priemonių aprašo patvirtinimo“](#)

	<p>Smurto ir priekabiavimo prevencijos politikoje turi būti nustatyta: smurto ir priekabiavimo atpažinimo būdai, galimos smurto ir priekabiavimo formos, supažindinimo su smurto ir priekabiavimo prevencijos priemonėmis tvarka, pranešimų apie smurtą ir priekabiavimą teikimo ir nagrinėjimo tvarka, apie smurtą ir priekabiavimą pranešusių asmenų ir nukentėjusių asmenų apsaugos priemonės ir jiems teikiama pagalba, darbuotojų elgesio (darbo etikos) taisyklės ir kita informacija, susijusi su smurto ir priekabiavimo prevencija.</p> <p>Norėdami įvykdyti SAP, pirkimo vykdytojai gali reikalauti iš tiekėjų papildomų prevencijos priemonių, užtikrinančių, kad darbuotojai dirbtų emociškai saugioje darbo aplinkoje, taikymo. Pirkimo vykdytojas turi įvertinti pirkimo objektą, pobūdį, pirkimo vertę ir kt. aplinkybes bei nuspręsti ar nustačius šį socialinį kriterijų nebus dirbtinai apribota konkurencija ir (ar) socialinis kriterijus proporcingas pirkimo tikslui.</p>
Kriterijus gali būti nustatomas	kaip ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio kriterijus arba kaip sutarties vykdymo sąlyga, atsižvelgiant į pirkimo objekto pobūdį ir specifiką.
Kriterijus taikomas	Kriterijų gali įgyvendinti tiekėjas ir (arba) subtiekęs, kuris tiesiogiai vykdo sutartį.
Kriterijaus tekstas (kaip ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijus)	<p>Socialinis kokybės kriterijus – tiekėjas įsipareigoja sutarties galiojimo laikotarpiu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – sudaryti ir visą laikotarpį turėti galiojančią sutartį su psichologines paslaugas teikiančia įmone, kuri teikia konsultacijas darbuotojams, tiesiogiai vykdančioms pirkimo sutartį, arba – apdrausti tiesiogiai sutartį vykdančius darbuotojus papildomu sveikatos draudimu, kuris apima ir individualių konsultacijų su psichiatru ir (ar) psichologu paslaugas.
Kriterijaus tekstas	Tiekėjas įsipareigoja sutarties galiojimo laikotarpiu užtikrinti darbuotojų, tiesiogiai vykdančių pirkimo sutartį, psichologinę gerovę, įgyvendindamas vieną iš šių priemonių:

<p>(kaip sutarties vykdymo sąlyga)</p>	<p>1. sudaryti ir visą laikotarpį turėti galiojančią sutartį su psichologines paslaugas teikiančia įmone, kuri teikia individualias konsultacijas šiems darbuotojams, arba</p> <p>2. apdrausti minėtus darbuotojus papildomu sveikatos draudimu, kuris apima individualių konsultacijų su psichiatru ir (ar) psichologu paslaugas.</p>
<p>Teikiami dokumentai</p>	<p>Kai socialinis kriterijus nustatomas kaip <u>ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijus</u>:</p> <p>Pasiūlymų vertinimo etape: Tiekėjas pasiūlyme deklaruoja, kad įsipareigoja įgyvendinti nustatytą socialinį kriterijų. Šiame etape įgyvendinimą patvirtinantys dokumentai nėra teikiami.</p> <p>Sutarties sudarymo ir įsigaliojimo etape: Tiekėjas, kurio pasiūlymas pripažintas laimėjusiu, prieš sutarties įsigaliojimą privalo pateikti vieną iš šių dokumentų, įrodančių, kad socialinis kriterijus bus įgyvendintas:</p> <ul style="list-style-type: none"> – galiojančios sutarties su psichologines ir (ar) psichiatro paslaugas teikiančia įmone kopiją, arba – papildomo sveikatos draudimo, apimančio individualias psichologo ir (ar) psichiatro konsultacijas, kopiją bei šio draudimo apmokėjimo įrodymus, arba – kitus lygiaverčius įrodančius dokumentus. <p>Jei tiekėjas minėtų dokumentų nepateikia, arba pateikti dokumentai neįrodo, kad kriterijus bus įgyvendintas, laikoma, kad tiekėjas atsisako sudaryti pirkimo sutartį nustatytais sąlygomis ir pirkimo vykdytojas siūlo sudaryti pirkimo sutartį tiekėjui, kurio pasiūlymas pagal nustatytą pasiūlymų eilę yra pirmas po tiekėjo, atsisakiusio sudaryti pirkimo sutartį.</p> <hr/> <p>Kai socialinis kriterijus nustatomas kaip <u>sutarties vykdymo sąlyga</u>:</p> <p>Pasiūlymų vertinimo etape: Tiekėjas, teikdamas pasiūlymą, patvirtina, kad sutinka su visomis pirkimo dokumentuose nustatytais sąlygomis, įskaitant ir socialinį sutarties vykdymo</p>

	<p>kriterijų. Šiame etape papildomi įgyvendinimą įrodantys dokumentai nėra teikiami.</p> <p>Sutarties vykdymo etape:</p> <p>Tiekėjas per [x dienų] (<i>tikslų terminą nurodo pirkimo vykdytojas</i>) nuo sutarties įsigaliojimo dienos pirkimo vykdytojui privalo pateikti vieną iš šių dokumentų:</p> <ul style="list-style-type: none"> – galiojančią sutartį su psichiatro ir (ar) psichologines paslaugas teikiančia įmone, arba – papildomo sveikatos draudimo sutarties kopiją ir šio draudimo apmokėjimą patvirtinantį dokumentą, arba – kitus lygiaverčius įrodančius dokumentus.
<p>Patikrinimas ir sankcijos</p>	<p>Per visą sutarties galiojimo laikotarpį tiekėjas privalo turėti galiojančią sutartį su psichiatro ir (ar) psichologines paslaugas teikiančia įmone arba galiojančią papildomą sveikatos draudimą, kuris apima ir individualių konsultacijų su psichiatru ir (ar) psichologu paslaugas ir turėti tą patvirtinančius dokumentus. Jei tiekėjo ar ūkio subjekto grupės nario, ar subtiekejo (jeigu vykdytojas pirkimo sutartį jie pasitelkiami) turimos sutarties arba papildomo sveikatos draudimo galiojimas baigiasi anksčiau nei sutarties galiojimo, kuriai turi būti taikomas socialinis kriterijus, laikotarpio pabaigos, tiekėjas privalo užtikrinti, kad bus pratęsta turima sutartis su psichiatro ir (ar) psichologines paslaugas teikiančia įmone arba papildomas sveikatos draudimas, kuris apima ir individualių konsultacijų su psichiatru ir (ar) psichologu paslaugas (arba įsigytas naujas draudimas / sudaryta nauja sutartis) ir pateikti tai pagrindžiančius dokumentus pirkimo vykdytojui.</p> <p>Sutartyje pirkimo vykdytojas turi nustatyti sankcijas tiekėjui už šio socialinio kriterijaus nevykdymą ar netinkamą vykdymą. Sankcijos turi atgrasinti tiekėją nuo socialinio kriterijaus nevykdymo, todėl pirkimo vykdytojui rekomenduojama sutartyje nustatyti tiekėjui baudą, pavyzdžiui [x proc.] (<i>Pirkimo vykdytojas nurodo mato vienetą ir dydį</i>) nuo pradinės sutarties vertės be PVM arba nustatyti baudos dydį, kuris būtų proporcingai skaičiuojamas nuo įvykdytos sutarties kainos dalies, už laikotarpį, kurio metu nebuvo taikomos psichologinio smurto darbo aplinkoje prevencijos ir</p>

	<p>pagalbos asmenims, patyrusiems tokį smurtą, priemonės, t. y. nebuvo galiojančio papildomo sveikatos draudimo, kuris apima ir individualių konsultacijų su psichiatru ir (ar) psichologu paslaugas arba galiojančios sutarties dėl psichologinės pagalbos teikimo.</p> <p>Taip pat pirkimo vykdytojas turi teisę nutraukti sutartį su tiekėju, jei sutarties su psichiatro ir (ar) psichologines paslaugas teikiančia įmone arba papildomo sveikatos draudimo, apimančio individualias konsultacijas su psichiatru ir (ar) psichologu paslaugas, galiojimas baigsis ir nebus pratęstas.</p> <p>Atkreipiame dėmesį, kad nei tiekėjas, nei pirkimo vykdytojas negali rinkti informacijos apie tai, ar darbuotojas (-ai), tiesiogiai vykdamas (-ys) sutartį, pasinaudojo sveikatos draudimu arba psichologinės pagalbos sutartyje numatytais galimybėmis. Yra tikrinamas tik pats galiojančio sveikatos draudimo, arba galiojančios sutarties buvimo faktas (t. y. galimybės darbuotojui kreiptis psichologinės pagalbos sukūrimas).</p>
<p>Geroji praktika</p>	<p>AB „IGNITIS GRUPĖ“ vykdoma smurto ir priekabiavimo politika apima:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Darbuotojams, kaip papildomą naudą pasirinkusiems sveikatos draudimą, yra kompensuojama 12 susitikimų su psichologu. Psichologai taip pat kviečiami dirbti su komandomis, kai joje nutinka krizinių situacijų. Visiems darbuotojams ir jų artimiesiems yra prieinama psichologinė pagalbos linija, kuria paskambinus jiems suteikiama profesionali psichologo konsultacija. • Gerovės mentoriai – tai specialius mokymus praėję darbuotojai, kurie kolegoms teikia emocinę pagalbą. Jie taip pat skaito paskaitas įmonėms ir komandoms, organizuoja komandines diskusijas, kartu sprendžia vidinius komandų savijautos klausimus. Inicijatyva startavo 2022 m. sausio mėn. • Organizuojamas „Sveikatos mėnuo“ – visą mėnesį vykstanti sveikatos gerinimo iniciatyva, apimanti tiek fizinę, tiek emocinę sveikatą; apjungianti tiek aktyvias veiklas (boksą, jogą, miško maudynes, kvėpavimo

	<p>pratimus, varžytis skatinusį žingsnių iššūkį), tiek paskaitas (sveika gyvensena, mityba, emocijų valdymas).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Veikia „Geros savijautos klubas“ – skiltis darbuotojų svetainėje, kurioje galima rasti informacijos apie emocinę sveikatą, įvairių praktikų ir sužinoti pagalbos kanalus. • Vykdytas projektas „Fail Talks“, kurio metu darbuotojai ir vadovai pristatė savo klaidų istorijas, pasakojo, kokios naudos ši patirtis davė. Veikė „Iššūkių laboratorija“ – tai savitarpio pagalbos sesijos, skirtos darbuotojų diskusijai apie kylančius emocinės sveikatos klausimus.⁵⁹ • Veikia „Pasitikėjimo linija“ - tai konfidencialus informavimo kanalas apie galimai neetišką AB „IGNITIS GRUPĖS“ darbuotojų elgesį, diskriminacijos ar korupcijos atvejus bei kitus susirūpinimą keliančius klausimus. • Vedama dėmesingumo (angl. <i>mindfulness</i>) 8 savaitių programa vadovams, taip pat vedamos praktikos darbuotojams. Programos efektyvumas buvo matuojamas tyrimais. Net 92 proc. vadovų ženkliai pagerino savo dėmesingumo ir įsisąmoninimo įgūdžius – jie tapo pastabesni, labiau susitelkę, esantys dabartyje ir gebantys ją priimti.
--	---

<div style="display: flex; align-items: center;"> <div> <p>Socialinis kriterijus</p> <p>REZERVUOTA TEISĖ DALYVAUTI PIRKIMUOSE</p> </div> </div>	
<p>Kodėl tai svarbu?</p>	<p>Perkančioji organizacija, atlikdama supaprastintus pirkimus, ne mažiau kaip 2 procentus visų per kalendorinius metus atliktų supaprastintų pirkimų vertės pirkimų privalo rezervuoti VPĮ 23 straipsnio 1 dalyje nurodytiems tiekėjams, išskyrus atvejus, kai šie tiekėjai perkančiajai organizacijai reikiamų prekių negamina, paslaugų neteikia ar darbų neatlieka.</p>

⁵⁹ [Geroji praktika - Valstybinė darbo inspekcija](#)

	<p>2023 m. sausio 1 d. netekus galios Lietuvos Respublikos socialinių įmonių įstatymui (su visais pakeitimais ir papildymais), buvo panaikintas socialinių įmonių statusas. Atitinkamai 2023 m. sausio 1 d. įsigaliojus VPĮ 23 straipsnio⁶⁰ ir PĮ 35 straipsnio⁶¹ pakeitimams, VPĮ 23 straipsnio 1 dalies 1 punktą ir PĮ 35 straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktai neteko galios.</p> <p>Įsigaliojus aukščiau nurodytiems teisės aktų pakeitimams, prievolė perkančiosioms organizacijoms vykdyti rezervuotus pirkimus (perkantiems subjektams – galimybė) nedingo.</p> <p>Tiekėjai, kurie nuo 2023 sausio 1 d. neteko socialinės įmonės statuso, rezervuotuose pirkimuose gali dalyvauti, jeigu atitinka bent vieną VPĮ 23 / PĮ 35 straipsnio 1 dalies 3 - 5 punktuose nurodytą statusą.</p> <p>VPĮ 24 / PĮ 36 straipsnis nustato galimybę atlikti rezervuotą sveikatos, socialinių, kultūros paslaugų, kurių BVPŽ kodai yra: 75121000-0, 75122000-7, 75123000-4, 79622000-0, 79624000-4, 79625000-1, 80110000-8, 80300000-7, 80420000-4, 80430000-7, 80511000-9, 80520000-5, 80590000-6, nuo 85000000-9 iki 85323000-9, 92500000-6, 92600000-7, 98133000-4, 98133110-8 pirkimą, kuriame gali dalyvauti tik tiekėjai, kurie atitinka VPĮ 24/ PĮ 36 straipsnio 2 dalyje nurodytus reikalavimus.</p>
<p>Kriterijus taikomas</p>	<p>Kriterijų įgyvendina tiekėjas. Jei tiekėjas pirkimo sutarčiai įvykdyti pasitelkia subtiekėjus, jis gali pasitelkti tik VPĮ 23 (VPĮ 24)/ PĮ 35 (PĮ 36) straipsnio reikalavimus atitinkančius subtiekėjus.</p>
<p>Kriterijaus nustatymas pirkimo dokumentuose</p>	<p>Jei yra vykdomas rezervuotas pirkimas pagal VPĮ 23 / PĮ 35 straipsnį, pirkimo vykdytojas pirkimo dokumentuose, įskaitant skelbimą apie pirkimą ar išankstinę informacinę skelbimą, nurodo, kad vykdomas rezervuotas pirkimas ir jame gali dalyvauti tik tokį statusą turintys tiekėjai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tiekėjai, kuriuose nuteistųjų, atliekančių arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės,

⁶⁰ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/a5b8f8100c1611edb4cae1b158f98ea5>

⁶¹ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/6763d3900c1711edb4cae1b158f98ea5>

	<p>dirba daugiau kaip 50 procentų to tiekėjo metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus*;</p> <ul style="list-style-type: none"> • tiekėjai, kurio dalyviai yra sveikatos priežiūros įstaigos, kuriose darbo terapijos pagrindais dirba ne mažiau kaip 50 procentų pacientų to tiekėjo metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus*; • tiekėjai, kurio darbuotojai dalyvauja aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse, nustatytose Lietuvos Respublikos užimtumo įstatyme ar panašaus pobūdžio kitos valstybės teisės akte, jeigu ne mažiau kaip 50 procentų to tiekėjo metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus* yra darbo rinkoje papildomai remiami asmenys. <hr/> <p>Jei yra vykdomas rezervuotas pirkimas pagal VPĮ 24 / PĮ 36 straipsnį, pirkimo vykdytojas pirkimo dokumentuose, įskaitant skelbimą apie pirkimą, nurodo, jog teikianti pasiūlymą įmonė privalo atitikti šias sąlygas:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) jos tikslas turi būti viešosios paslaugos, susijusios su paslaugomis, kurių BVPŽ kodai nurodyti VPĮ 24 / PĮ 36 straipsnio 1 dalyje, teikimas; 2) jos pelnas gali būti panaudojamas tik įmonės veiklos tikslams. Pelnas gali būti paskirstomas ar perskirstomas tik atsižvelgiant į dalyvavimo įmonės valdyme veiksnius; 3) jos valdymo ar dalininkų struktūra pagrįsta darbuotojams suteikiamų nuosavybės ar dalyvavimo įmonės valdyme teisių principais arba reikalauja aktyvaus darbuotojų, paslaugų gavėjų ar suinteresuotų subjektų dalyvavimo įmonės valdyme; 4) per paskutinius 3 metus pirkimo vykdytojas su šia įmone nebuvo sudaręs pirkimo sutarties pagal VPĮ 24 / PĮ 36 straipsnyje nustatytus reikalavimus. <p>Vykdant rezervuotą pirkimą pagal VPĮ 24 / PĮ 36 straipsnį, pirkimo sutarties trukmė negali būti ilgesnė kaip 3 metai.</p>
<p>Paiškinimas</p>	<p>*VPĮ 23 str. / PĮ 35 straipsnio 1 dalies 3, 4 ir 5 punktuose nurodytų tiekėjų atitinkamai tikslinei grupei priklausančių darbuotojų dalis nuo metinio vidutinio sąrašuose esančių</p>

	<p>darbuotojų skaičiaus apskaičiuojama Lietuvos Respublikos Ekonomikos ir inovacijų ministro 2017 m. birželio 28 d. įsakyme Nr. 4-374 „Dėl tikslinėms grupėms priklausančių darbuotojų dalies nuo metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus apskaičiavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“⁶² nustatyta tvarka.</p>
<p>Teikiami dokumentai</p>	<p>Pirkimo dokumentuose, įskaitant skelbimą apie pirkimą, turi būti nurodyta, kad vykdomas rezervuotas pirkimas ir nustatomas reikalavimas tiekėjui visą dalyvavimo pirkime ir pirkimo sutarties vykdymo laikotarpį atitikti VPĮ 23 (VPĮ 24) / PĮ 35 (PĮ 36) straipsnio reikalavimus. Tikrinant tiekėjo atitiktį statuso reikalavimams, pirkimo metu pirkimo vykdytojas gali prašyti: tiekėjo patvirtintos deklaracijos (jei tiekėjas rezervuotame pirkime dalyvauja kaip atitinkantis VPĮ 23 straipsnio 1 dalies 3 ir 4 punkto / PĮ 35 straipsnio 1 dalies 3 ir 4 punkto sąlygas); kompetentingos institucijos išduoto dokumento (pavyzdžiui, Užimtumo tarnybos oficialus raštas) ir papildomai patikrinti viešai prieinamą informaciją (jei tiekėjas rezervuotame pirkime dalyvauja kaip atitinkantis VPĮ 23 straipsnio 1 dalies 5 punkto / PĮ 35 straipsnio 1 dalies 5 punkto sąlygą) bei iš tiekėjo pareikalauti darbuotojų priklausymo tikslinėms grupėms faktą patvirtinančių dokumentų, pavyzdžiui, tiekėjo patvirtinto buhalterio / buhalterines paslaugas teikiančios įmonės parengto dokumento ar kito lygiaverčio dokumento, įrodančio tiekėjo turimą specialų statusą.</p> <p>VPĮ 23 straipsnio 3 dalyje / PĮ 35 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad tiekėjai, nurodyti šio straipsnio 1 dalyje (t. y. turintys specialų statusą), CVP IS nuolat turi skelbti savo gaminamų prekių, teikiamų paslaugų ar atliekamų darbų sąrašus (toliau – Sąrašas). Primintina, kad už pateiktą informaciją dėl tiekėjų įtraukimo į Sąrašą ar tiekėjų pašalinimą iš jo, visais atvejais yra atsakingi patys tiekėjai. Todėl pirkimo vykdytojai turėtų patikrinti ne tik Sąraše skelbiamą, bet ir kitą viešai prieinamą informaciją, pavyzdžiui, Užimtumo tarnybos internetinėje svetainėje viešai skelbiamus duomenis apie aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse (žr. skiltį „Informacija apie darbdaviams paskirtas ir</p>

⁶² <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/10910d705bfb11e79198ffdb108a3753/asr>

	<p>išmokėtas subsidijas darbo užmokesčiui“) dalyvaujančius darbdavius (tiekėjus), kuriems paskirtos ir išmokėtos subsidijos už darbuotojų įdarbinimą bei Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – SODRA) viešai skelbiamus duomenis apie darbuotojų (apdraustųjų) skaičių.</p> <p>Daugiau informacijos rasite pranešime: Informacija pirkimų vykdytojams, vykdančioms rezervuotus pirkimus - Viešųjų pirkimų tarnyba.</p> <p>Vykdam rezervuotą tam tikrų paslaugų pirkimą pagal VPĮ 24 straipsnį įrodantys dokumentai gali būti, pavyzdžiui, įmonės įstatai, ar įmonės vadovo ar jo įgalioto asmens pasirašyta deklaracija ar kiti lygiaverčiai dokumentai.</p>
<p>Patikrinimas ir sankcijos</p>	<p>Visą pirkimo sutarties vykdymo laikotarpį tiekėjas (ir subtiekėjas, jei jis pasitelkiamas) privalo atitikti VPĮ 23 / PĮ 35 straipsnyje nustatytus reikalavimus.</p> <p>Sutartyje pirkimų vykdytojas galėtų nurodyti, pavyzdžiui, kad tiekėjas ne rečiau kaip <i>[kartą per ketvirtį] (arba kitas pirkimo vykdytojo nurodytas terminas ar dažnumas)</i> turi pateikti tiekėjo patvirtintą deklaraciją, Užimtumo tarnybos išduotą dokumentą arba tiekėjo patvirtintą buhalterio / buhalterines paslaugas teikiančios įmonės parengtą dokumentą ar kitą lygiavertį dokumentą, įrodantį tiekėjo turimą specialų statusą. Pirkimo sutartyje turėtų būti numatyta, kad pasikeitus tikslinei grupei priklausančių darbuotojų skaičiui ir tiekėjui nebeatitinkant VPĮ 23 straipsnio 1 dalyje / PĮ 35 straipsnio 1 dalyje nustatyto statuso, tiekėjas privalo apie tai informuoti pirkimų vykdytoją. Pirkimo sutartyje taip pat galėtų būti nustatyta, kad tiekėjo specialaus statuso neatitiktis nustatytiems reikalavimams yra esminis sutarties pažeidimas.</p>

II Kiti pirkimų socialiniai aspektai

Tiekėjų pašalinimo pagrindai

Svarbu: šioje Gairių dalyje pateikiami tam tikri socialiniai aspektai, kurie padidina pirkimo socialinį poveikį, tačiau tai nėra socialiniai kriterijai; pirkimo dokumentuose nenustačius socialinio (-ių) kriterijaus (-ų), kuriuo (-iais) sprendžiami socialiniai klausimai, pirkimas nebus priskiriamas SAP.

Vadovaujantis VPĮ 46 straipsniu, tiekėjas **privalo būti pašalinamas** iš pirkimo procedūros už:

1. prekybą žmonėmis, vaiko pirkimą arba pardavimą (VPĮ 46 straipsnio 1 dalies 7 punktas);
2. už įsipareigojimų, susijusių su mokesčių, įskaitant socialinio draudimo įmokas, mokėjimu, nevykdymą pagal šalies, kurioje registruotas tiekėjas, ar šalies, kurioje yra perkančioji organizacija, reikalavimus (VPĮ 46 straipsnio 3 dalis);
3. perkančioji organizacija bet kokiomis tinkamomis priemonėmis gali įrodyti, kad tiekėjas yra padaręs rimtą profesinį pažeidimą, dėl kurio perkančioji organizacija abejoja tiekėjo sąžiningumu, kai jis:
 - a) yra padaręs finansinės atskaitomybės ir audito teisės aktų pažeidimą⁶³ ir nuo jo padarymo dienos praėjo mažiau kaip vieni metai;
 - b) neatitinka minimalių patikimo mokesčių mokėtojo kriterijų, nustatytų Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 40¹ straipsnio 1 dalyje. Taikant šį tiekėjo pašalinimo iš pirkimo procedūros pagrindą, vadovujamasi Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 40¹ straipsnio 1 dalyje nustatytais terminais, juos skaičiuojant nuo Mokesčių administravimo įstatymo 40¹ straipsnio 1 dalyje nurodytų pažeidimų padarymo dienos, tačiau visais atvejais šie terminai negali būti ilgesni negu 3 metai;
 - c) yra padaręs draudimo sudaryti draudžiamus susitarimus, įtvirtinto Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatyme ar panašaus pobūdžio kitos valstybės teisės akte, pažeidimą ir nuo jo padarymo dienos praėjo mažiau kaip 3 metai (VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 7 punktas).

Tiekėjas **gali būti pašalintas** iš pirkimo procedūros, jeigu jis:

1. yra pažeidęs bent vieną iš **VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytu aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų**, kurį pirkimo vykdytojas gali įrodyti bet kokiomis tinkamomis priemonėmis. Šiuo pagrindu pirkimo

⁶³ [Nepateikę finansinių ataskaitų tiekėjai gali būti pašalinti iš pirkimo procedūros | Viešųjų pirkimų tarnyba \(lv.lt\)](#)

vykdytojas gali pašalinti tiekėją iš pirkimo procedūros, jeigu nuo pažeidimo padarymo dienos praėjo mažiau kaip vieni metai (VPĮ 46 straipsnio 6 dalies 1 punktas);

2. yra padaręs rimtą profesinį pažeidimą (**išskyrus** 46 straipsnio 4 dalies 7 punktą nurodytą pažeidimą), dėl kurio pirkimo vykdytojas abejoja tiekėjo sąžiningumu ir šį pažeidimą gali įrodyti bet kokiomis tinkamomis priemonėmis. Šiuo pagrindu pirkimo vykdytojas gali pašalinti tiekėją iš pirkimo procedūros, jeigu nuo pažeidimo padarymo dienos praėjo mažiau kaip vieni metai (VPĮ 46 straipsnio 6 dalies 3 punktas).

Siekiant didesnio pirkimo socialinio poveikio, rekomenduotina vykdant SAP taikyti VPĮ 46 straipsnio 6 dalies 1 punktu nustatytą (neprivalomą) pašalinimo pagrindą.

VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punktas / PĮ 29 straipsnio 2 dalies 2 punktas nustato, kad pirkimo vykdytojai **turi siekti**, jog vykdant pirkimo sutartis būtų laikomasi aplinkos apsaugos, **socialinės ir darbo teisės įpareigojimų**, nustatytų Europos Sąjungos ir nacionalinėje teisėje, kolektyvinėse sutartyse ir VPĮ 5 priede / PĮ 7 priede nurodytose tarptautinėse konvencijose.

Vadovaujantis VPĮ 35 straipsnio 2 punkto 7 dalimi/ PĮ 48 straipsnio 2 punkto 7 dalimi, vykdant tarptautinės vertės arba supaprastintą (išskyrus mažos vertės) pirkimą, **pirkimo dokumentuose privalo** būti nurodyta informacija apie tai, kad pirkimo vykdytojas gali nuspręsti nesudaryti pirkimo sutarties su ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikusių tiekėju, jeigu paaiškėja, kad pasiūlymas neatitinka VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte / PĮ 29 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytą aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų.

Mažos vertės pirkimų atveju, vadovaujantis Tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. 1S-97 „Dėl Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo patvirtinimo“⁶⁴, minėtą informaciją perkančioji organizacija nurodo atsižvelgdama į savo poreikius ir pirkimo objekto specifiką. Perkantieji subjektai mažos vertės pirkimus atlieka vadovaudamiesi savo pasitvirtintu mažos vertės pirkimų tvarkos aprašu.

VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte / PĮ 29 straipsnio 2 dalies 2 punkte minimi **socialinės ir darbo teisės įpareigojimai**, nustatyti Europos Sąjungos ir nacionalinėje teisėje, apima įpareigojimus darbo santykių/sąlygų, darbuotojų saugos ir sveikatos (toliau kartu – DSS), darbuotojų socialinio draudimo ir socialinės apsaugos, atstovavimo darbuotojų ir darbdavių interesams bei šių interesų ir bendrų sprendimų

⁶⁴ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/a0f25f005ca411e79198ffdb108a3753/asr>

kolektyvinio gynimo, moterų ir vyrų lygybės dėl galimybių darbo rinkoje ir panašiose srityse. Taigi, vadovaujantis VPĮ 46 straipsnio 6 dalies 1 punktu, tiekėjas galėtų būti šalinamas iš pirkimo procedūros, jeigu:

- Lietuvos Respublikos valstybinė darbo inspekcija prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – VDI) nustatė, kad darbdavys (tiekėjas) padarė DSS teisės aktų pažeidimus, dėl kurių VDI inspektorius priėmė sprendimą sustabdyti darbus, ir (ar) nustatė, kad darbo vietose neįvertinta darbuotojų kritimo iš aukščio, apsinuodijimo pavojingomis cheminėmis medžiagomis, galimo daiktų, krovinių kritimo, įrenginių virtimo, birių medžiagų ar grunto griūties rizika ir (ar) nenumatytos šios rizikos prevencijos ar mažinimo priemonės (jeigu nuo pažeidimo padarymo dienos praėjo mažiau kaip vieni metai);
- tiekėjo įmonėje įvyko mirtinas ar sunkus nelaimingas atsitikimas darbe ar darbuotojui nustatyta ūmi profesinė liga, kuriuos sąlygojo darbdavio neįgyvendinti teisės aktų reikalavimai (jeigu nuo nelaimingo atsikimo darbe, ūmios profesinės ligos diagnozavimo ar pažeidimo padarymo dienos praėjo mažiau kaip vieni metai).

Šiuos DSS rodiklius pirkimo vykdytojui teikia VDI pagal prašymą, kuriame reikėtų nurodyti tikslų laikotarpį, per kurį padaryti pažeidimai ar įvykę įvykiai yra aktualūs. Taip pat VDI savo svetainės skiltyje „[Informacija apie darbdavių padarytus teisės pažeidimus](#)“ viešai skelbia informaciją apie darbdavių padarytus darbuotojų saugos ir sveikatos teisės pažeidimus.

Ypač rekomenduojama taikyti šį pašalinimo pagrindą viešojo pirkimo būdu įsigyjant statybos, remonto ir panašius darbus, tokiu būdu skatinant darbdavių atsakomybę DSS srityje ir taip prisidedant prie nelaimingų atsitikimų darbe prevencijos ir bendros DSS kultūros gerinimo.

Pirkimo vykdytojas pirmiausia priima sprendimą ar tiekėjo pašalinimas iš pirkimo procedūros būtų **proporcingas** vertinamam tiekėjo elgesiui (vertinama tais atvejais, kai pašalinimo pagrindas nustatytas pagal VPĮ 46 straipsnio 4 ir 6 dalių nuostatas). Pirkimo vykdytojas privalo suteikti galimybę (išskyrus VPĮ 46 straipsnio 11 dalyje nurodytu atveju) pažeidimą padariusiam tiekėjui paaiškinti susidariusią situaciją, motyvuotai įrodyti, kad jis ėmėsi pakankamų „apsivalymo“ priemonių, ir, įvertinęs konkrečią situaciją, turi priimti motyvuotą sprendimą (daugiau informacijos apie tiekėjų „apsivalymą“ galite rasti Tarnybos parengtame [Procedūrų vadove](#)).

Neįprastai maža pasiūlyta kaina

Pirkime nustačius neįprastai mažą kainą ar sąnaudas, pirkimo vykdytojas pasiūlymą, kuriame nurodyta neįprastai maža kaina ar sąnaudos, **privalo atmesti** bet kuriuo iš šių atvejų:

1. dalyvis nepateikia tinkamų pasiūlytos mažiausios kainos ar sąnaudų pagrįstumo įrodymų;
2. pasiūlymas neatitinka VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte / PĮ 29 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytų aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų.

VPĮ 57 straipsnio 3 dalies 2 punkte / PĮ 66 straipsnio 3 dalies 2 punkte nurodytas privalomas pagrindas atmesti tiekėjo pasiūlymą dėl neįprastai mažos pasiūlytos kainos, kai tiekėjas nesilaiko aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų, nustatytų ES ir nacionalinėje teisėje, kolektyvinėse sutartyse ir VPĮ 5 priede / PĮ 7 priede nurodytose tarptautinėse konvencijose, pavyzdžiui, tiekėjas, pateikdamas neįprastai mažos kainos pagrindimą nurodo, kad savo darbuotojams moka mažesnę nei nustatytas minimalus valandinis atlyginimas. Šiomis nuostatomis siekiama įgyvendinti socialinius aspektus pirkimuose tiek nacionaliniu, tiek ES mastu. Svarbu, kad VPĮ 57 straipsnio 3 dalies 2 punkte / PĮ 66 straipsnio 3 dalies 2 punkte bei atitinkamai VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte / PĮ 29 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytų imperatyvių normų pažeidimu laikomi ne tik pažeidimai, kurie buvo padaryti ES teritorijoje, bet ir kitose, ne ES valstybėse.

Plačiau apie neįprastai mažos kainos vertinimą skaitykite [Neįprastai mažos pasiūlytos kainos ar sąnaudų nustatymo ir pagrindimo gairėse](#).

Rekomendacijos pasiūlymų vertinimui

Gairėse rekomenduojami atvejai, kuomet socialinis (-iai) kriterijus (-ai) vykdant SAP galėtų būti nustatyti kaip ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo kokybinis (-iai) vertinimo kriterijus (-ai).

Taikant kainos ir kokybės santykio kriterijų tiekėjų pasiūlymai turi būti vertinami atsižvelgiant į kainą arba sąnaudas ir kriterijus, susijusius su pirkimo objektu, įskaitant kokybinius, aplinkosaugos ir (arba) socialinius kriterijus (VPĮ 55 straipsnio 1 dalies 1

Jei tiekėjai socialinio kokybės kriterijaus nepasiūlys, t. y. negaus už jį balų, ir pirkimo dokumentuose nebus nustatyta kitų privalomų socialinių kriterijų, tokiu atveju pirkimas nebus priskiriamas SAP, kadangi pirkimu nebus sprendžiamas socialinis klausimas.

punktas/ PĮ 64 straipsnio 1 dalies 1 punktas). Pavyzdžiui, tiekėjui gali būti skiriamas papildomas balas (arba skiriama piniginė reikšmė, kai pirkime taikoma „Kokybė į kainą formulė“⁶⁵), jeigu jis, pirkimo sutarties laimėjimo atveju, įsipareigos į pirkimo sutarties vykdymą įtraukti remiamus asmenis (asmenis su negalia, turinčius priklausomybių ir pan.), t. y. juos įdarbinti, o jeigu pas tiekėją tokie asmenys jau dirba – juos paskirti vykdyti pirkimo sutartį arba, vykdant sutartį, įsipareigos įgyvendinti priemonių, skirtų skatinti moterų ir vyrų lygybę, mažinti socialinę atskirtį ir pan.; jei tiekėjas sutarties vykdymo metu įsipareigos įgyvendinti pirkimo vykdytojo nustatytus papildomus prienamumo reikalavimus – taikant šį kriterijų, pirkimo vykdytojai gali, pavyzdžiui, skirti papildomų balų (arba skirti piniginę reikšmę) tiekėjams, kurie projekto konkurso metu pasiūlys sprendinius, didinančius pastato prienamumą visiems galutiniams naudotojams bei galimybę laisvai judėti pastate asmenims su negalia ir t. t.

Nustatant pasiūlymų vertinimo kriterijus, turi būti atsižvelgiama į konkretaus pirkimo pobūdį, sudėtingumą, pirkimo vykdytojo poreikius ir rinkos tyrimų, įskaitant rinkos konsultacijų (jei tokios buvo vykdytos konkrečiu atveju) rezultatus ir pan. Pasirinkti pasiūlymų vertinimo kriterijai turi atitikti reikalavimus: pirma, kriterijai turi būti susiję su pirkimo objektu; antra, kriterijai turi būti objektyvūs, aiškūs, neturi pirkimo vykdytojui suteikti neribotos pasirinkimo laisvės ir turi užtikrinti veiksmingą konkurenciją. Bet kuriuo atveju tokie kriterijai turi neprieštarauti nė vienam iš VPĮ 17 straipsnyje / PĮ 29 straipsnyje įtvirtintų principų. Pasirenkant pasiūlymų vertinimo kriterijus turėtų būti siekiama socialinių klausimų sprendimo. Be to, pasiūlymų vertinimo kriterijai bet kuriuo atveju privalo būti įtvirtinti pirkimo sąlygose ir užtikrintas sąsajumas su sutarties vykdymu. Socialiniai pasiūlymų vertinimo kriterijai turi būti susiję su pirkimo objektu, t. y. su siūlomo pirkimo objekto savybėmis, o ne su tiekėjo savybėmis (kad ir kokios geros jos būtų).

Pasiūlymų vertinimo kriterijai turi būti susiję su konkrečiomis perkamomis prekėmis, paslaugomis arba darbais. Balai (arba piniginės reikšmės) negali būti skiriami (arba atimami) vien dėl to, kad taikoma (arba netaikoma) įmonės socialinės atsakomybės politika.

Papildomi balai (arba piniginės reikšmės) negali būti suteikiami (arba atimami) už tai, kad „tiekėjas yra socialiai atsakinga įmonė“, ar tiekėjo veikloje taikoma bet kokia socialinės atsakomybės politika. Pasiūlymų vertinimo kriterijai turi būti susiję su pirkimo objektu, o tai reiškia, jog turi būti vertinama, ką tiekėjas siūlo taikyti konkrečios sutarties, kuriai sudaryti vykdomas pirkimas, vykdymo metu. Negali būti vertinami ir

⁶⁵ Plačiau apie šios formulės taikymą

https://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/mp/darbu_1_priedas_en_kriterijai.pdf

skiriami kokybės balai (arba piniginės reikšmės) už tai, kad tiekėjas laikosi privalomų teisės aktų reikalavimų, pavyzdžiui moka minimalų atlyginimą ir pan.

Svarbu atkreipti dėmesį, kad tiekėjo taikoma politika (pavyzdžiui įdiegti ir veikloje taikomi socialinės atsakomybės standartai, visiems darbuotojams mokamas atlyginimas ir pan.), kuri nėra specifiskai skirta konkrečios pirkimo sutarties įgyvendinimui, nelaikoma susijusia su pirkimo objektu. Vis dėlto įmonės socialinės atsakomybės politika gali būti pateikiama kaip įrodymas dėl konkretaus pirkimo dalyvių įsipareigojimo pasiūlymų vertinimo kriterijų atžvilgiu.

Būtų netinkama skirti balų (arba skirti pinigines reikšmes) remiantis veikla, kurią pirkimo dalyviai vykdo pagal kitas sutartis.

Pirkimo vykdytojas, nusprendęs pirkime nustatyti socialinį pasiūlymų vertinimo kriterijų, aiškiai ir nedviprasmiškai pirkimo dokumentuose turi nurodyti vertinimo kriterijus, jų vertinimo tvarką (pavyzdžiui, kaina, socialiniai kriterijai ir kt.), kiekvieno jų lyginamuosius svorius (arba pinigines reikšmes) ir kontrolę sutarties vykdymo metu. Atkreipiame dėmesį, kad VPĮ / PĮ nenustato šių duomenų patikrinimo mechanizmo, todėl, atsižvelgiant į kiekvieno konkretaus pirkimo ar konkrečios sutarties aplinkybes bei paties pirkimo vykdytojo galimybes sėkmingai patikrinti gautus duomenis, reikia apgalvoti ir nustatyti sutarties vykdymo metu galiosiantį tikrinimo mechanizmą (pavyzdžiui, tikrinimo būdą, dažnumą ir pan.), taikomas sankcijas, t. y. visą tvarką nustato pats pirkimo vykdytojas pirkimo dokumentuose.

Socialinį kriterijų nustatčius kaip ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo kokybinį vertinimo kriterijų svarbu, kad atitinkamas reikalavimas ir jo reikšmė (laimėjusio tiekėjo pasiūlyta reikšmė) būtų perkelti į pirkimo sutartį ir vėliau realiai patikrinta, kaip tiekėjas jo (jų) laikosi.

Socialinį kriterijų nustatant kaip ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kokybės kriterijų, pirkimo vykdytojai gali naudoti bet kurią ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo apskaičiavimo formulę iš [Tarnybos parengtoje skaičiuoklėje](#) pateikiamų bei dokumente „[Ekonominio naudingumo skaičiuoklėje pateiktų formulių aprašymai](#)“ aprašytų formulių. Rekomenduojama kainos ir kokybės kriterijams apskaičiuoti nustatyti absoliutines formules, pagal kurias skiriami balai priklauso tik nuo paties vertinamo pasiūlymo (nelyginant pasiūlymų tarpusavyje). Daugiau informacijos apie

Atkreipiame dėmesį, kad su tiekėjų kvalifikacija susiję pasiūlymų vertinimo kriterijai gali būti nustatyti tik vertinant pirkimo sutarčiai įvykdyti paskirtų **specialistų** (bet ne paties tiekėjo kaip įmonės) kvalifikaciją ir patirtį, kai tai daro reikšmingą įtaką pirkimo sutarties įvykdymo kokybei ir paslaugų suteikimo terminams.

ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijus ir jų nustatymą galima rasti [Ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo gairėse](#).

Rekomendacijos pirkimo sutarčių priežiūrai

Siekiant užtikrinti socialinių kriterijų realų įgyvendinimą turi būti skiriamas dėmesys tinkamam sutarties administravimui ir vykdymo stebėsenai.

Pirkimo vykdytojas sutarties vykdymo metu turi užtikrinti tinkamą jos priežiūrą, t. y. pirkimo dokumentuose ir / ar sutartyje nusistatyti aiškų, tikslų ir nedviprasmišką socialinio (-ių) kriterijaus (-ų) vertinimo ir užtikrinimo mechanizmą. Priešingu atveju pirkimo sąlygose pirkimo vykdytojo keliami reikalavimai tiekėjams dėl socialinių kriterijų įgyvendinimo gali likti tik deklaratyvūs teiginiai.

Pirkimo sutartyje turi būti nustatoma nurodytų socialinių kriterijų įgyvendinimo ir tikrinimo eiga. Vien tik deklaratyvaus reikalavimo, jog tiekėjas užtikrina pirkimo sąlygose (ar sutarties sąlygose) nurodytus socialiai atsakingo elgesio aspektus, neužtenka. Pirkimo vykdytojo pareiga kontroliuoti, kaip tiekėjas laikosi savo įsipareigojimų, kuriuos nurodė teikdamas pasiūlymą (pavyzdžiui nusamdyti tam tikrą skaičių darbuotojų su negalia, taikyti šeimos ir darbo įsipareigojimų derinimo priemonės, įgyvendinti priemonės, kuriomis siekiama skatinti lygybę ir pan.) arba įsipareigoja įgyvendinti vykdydamas pirkimo sutartį (kai socialiniai reikalavimai nustatomi kaip sutarties vykdymo sąlygos). Tam būtina minėtus konkrečius laimėjusio tiekėjo įsipareigojimus (jei juos nurodyti buvo reikalauta pasiūlyme) įtraukti į sutartį ir nustatyti jų patikrinimo tvarką.

Siekdamas įgyvendinti tinkamą kontrolę pirkimo vykdytojas turi sutartyje nustatyti reikalavimus tiekėjui teikti informaciją apie sutarties nuostatų, kuriose nustatyti socialiniai aspektai, įgyvendinimą. Sutartyje taip pat turėtų būti nurodyta, kad pirkimo vykdytojui kilus abejonių, šis turi teisę kreiptis į atitinkamą informaciją valdančias valstybės institucijas dėl informacijos gavimo (nepažeisdamas asmens duomenų apsaugos taisyklių). Tačiau būtina atsižvelgti į proporcingumo principą – nenustatyti tiekėjui pernelyg sudėtingų ar brangiai kainuojančių stebėsenos reikalavimų

Pavyzdžiui, jei sutarties projekte nurodyta, kad pirmaisiais sutarties vykdymo metais turi būti sukuriama bent viena pameistrystės vieta, o laimėjęs tiekėjas siūlo tris pameistrystės vietas, į sutartį turi būti įtrauktas pastarasis trijų vietų skaičius.

(pavyzdžiui, itin dažno pažymų, ataskaitų ar oficialių dokumentų teikimo). Reikalavimai turėtų sudaryti galimybę juos skaidriai ir veiksmingai patikrinti.

Sutartyje pirkimo vykdytojas turi nustatyti sankcijas tiekėjui už pirkimo dokumentuose nustatyto socialinio kriterijaus nevykdymą ar netinkamą vykdymą. Sankcijos turi atgrasinti tiekėją nuo socialinio kriterijaus nevykdymo, todėl pirkimo vykdytojui rekomenduojama sutartyje nustatyti tiekėjui baudą, pavyzdžiui **[x proc.]** (*pirkimo vykdytojas nurodo konkretų mato vienetą ir dydį*) nuo pradinės sutarties vertės be PVM arba nustatyti baudos dydį, kuris būtų proporcingai skaičiuojamas nuo įvykdytos sutarties kainos dalies, kuriai nebuvo taikomi tiekėjo pasiūlyme nustatyti įsipareigojimai. Taip pat gali būti nustatytos netesybų „lubos“, kurias pasiekus ir neištaisius trūkumų, laikoma, jog tiekėjas įvykdė esminį sutarties pažeidimą, pavyzdžiui, priskaičiuotų netesybų už vėlavimą suma viršija **[20 (dvidešimt) proc.]** (*arba kitas pirkimo vykdytojo nurodytas skaičius*) pradinės sutarties vertės arba tiekėjui **[x kartų]** skiriama bauda, kurios bendra suma pasiekia **[x proc.]** (*pirkimo vykdytojo nurodo mato vienetą ir dydį*) nuo pradinės sutarties vertės (be PVM).

Sudarant pirkimo sutartį, joje įrašomi **subtiekėjai**, jeigu vykdant pirkimo sutartį jie pasitelkiami, jų prievolės pagal sutartį, pavyzdžiui, kiek remiamų asmenų įdarbins subtiekėjas, ar subtiekėjas įsipareigoja taikyti lygių galimybių priemonės ir kt., subtiekėjų keitimo tvarka.

Sutarties projekte turi būti tiksliai ir aiškiai nurodyta, kiek kartų, koku laiku ir dažnumu, tiekėjui reikės atlikti prisiimtus socialinius įsipareigojimus, pateikti tai įrodančius dokumentus, kaip ir kokiomis priemonėmis bus matuojamas ar įvertinamas tarpinis ir (ar) galutinis rezultatai.

1 priedas

Vykdamas pirkimus turi būti vadovaujama šių **TDO konvencijų**⁶⁶ nuostatomis (VPĮ 5 / PĮ 7 priedas):

1. TDO 1930 m. birželio 10 d. konvencija Nr. 29 dėl priverstinio ar privalomojo darbo.
2. TDO 1948 m. birželio 17 d. konvencija Nr. 87 dėl asociacijų laisvės ir teisės jungtis į organizacijas gynimo.
3. TDO 1949 m. liepos 1 d. konvencija Nr. 98 dėl teisės jungtis į organizacijas ir vesti kolektyvines derybas principų taikymo.
4. TDO 1951 m. birželio 29 d. konvencija Nr. 100 dėl vienodo atlyginimo vyrams ir moterims už lygiavertį darbą.
5. TDO 1957 m. birželio 25 d. konvencija Nr. 105 dėl priverstinio darbo panaikinimo.
6. TDO 1958 m. birželio 25 d. konvencija Nr. 111 dėl diskriminacijos darbo ir profesinės veiklos srityje.
7. TDO 1973 m. birželio 26 d. konvencija Nr. 138 dėl minimalaus įdarbinimo amžiaus.
8. TDO 1999 m. birželio 17 d. konvencija Nr. 182 dėl nepriimtino vaikų darbo uždraudimo ir neatidėliotinių veiksmų tokiam darbui panaikinti.

Nustatant **prieinamumo ir tinkamumo visiems naudotojams reikalavimus**, aktualūs teisės aktai (nebaigtinis sąrašas):

1. [Lietuvos Respublikos gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimų įstatymas](#);
2. [Lietuvos Respublikos statybos įstatymas](#);
3. [Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas](#), kuriuo nustatomi viešosios informacijos rengimo ir platinimo reikalavimai, tame tarpe ir prieinamumo reikalavimai viešajai informacijai;
4. Lietuvos Respublikos vyriausybės 2003 m. balandžio 18 d. nutarimas Nr. 480 „[Dėl bendrųjų reikalavimų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų interneto svetainėms ir mobiliosioms programoms aprašo patvirtinimo](#)“;

⁶⁶ Ratifikuotos TDO konvencijos, <https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/tarptautinis-bendradarbiavimas-ir-es/tarptautines-organizacijos/tdo/ratifikuotos-tdo-konvencijos>

5. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2019 m. lapkričio 4 d. įsakymas Nr. D1-653 [Dėl statybos techninio reglamento STR 2.03.01:2019 „Statinių prieinamumas“ patvirtinimo](#);
6. Lietuvos Respublikos vyriausiojo valstybinio darbo inspektoriaus 2024 m. gruodžio 17 d. įsakymas Nr. EV-221 „[Dėl smurto ir priekabiavimo darbe prevencijos priemonių aprašo patvirtinimo](#)“;
7. Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Susisiekimo ministerijos direktoriaus 2013 m. gegužės 23 d. įsakymas Nr. T-72 „[Dėl Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2004 m. kovo 31 d. įsakymo Nr. T-40 „Dėl Neįgaliesiems pritaikytų interneto tinklalapių kūrimo, testavimo ir įvertinimo metodinių rekomendacijų patvirtinimo“ pakeitimo](#)“.

Nustatant **prieinamumo ir tinkamumo visiems naudotojams reikalavimus** techninėse specifikacijose, aktualūs **standartai** (nebaigtinis sąrašas):

1. **LST EN 81-70:2021+A1:2022** Liftų konstravimo ir įrengimo saugos taisyklės. Specialusis keleivinių ir krovinių-keleivinių liftų pritaikymas. 70 dalis. Liftų prieinamumas asmenims, įskaitant neįgaliuosius arba lygiavertės;
2. **LST EN 81-82:2013** Liftų konstravimo ir įrengimo saugos taisyklės. Naudojami liftai. 82 dalis. Asmenų, įskaitant neįgaliuosius, prieinamumo prie naudojamų liftų pagerinimo taisyklės arba lygiavertės;
3. [LST EN 301 549 V3.2.1:2021](#) IKT produktų ir paslaugų prieinamumo reikalavimai arba lygiavertis. Darnųjį standartą EN 301 549 V3.2.1 papildo trys techninės specifikacijos: CEN/CLC/ETSI TR 101550:2022, CEN/CLC/ETSI TR 101551:2014, ir CEN/CLC/ETSI TR 101552:2014;
4. **LST EN 16586-1:2017** Geležinkelio taikmenys. Projektavimas, skirtas sumažėjusio judumo asmenims. Riedmenų prieinamumas riboto judumo asmenims. 1 dalis. Įlipimo ir išlipimo laipteliai arba lygiavertis;
5. **LST EN 16586-2:2017** Geležinkelio taikmenys. Projektavimas, skirtas sumažėjusio judumo asmenims. Riedmenų prieinamumas riboto judumo asmenims. 2 dalis. Pagalbinės įlaipinimo ir išlaipinimo priemonės arba lygiavertis;
6. **LST EN 17161:2019** Tinkamumas visiems. Produktų, prekių ir paslaugų prieinamumas pagal tinkamumo visiems požiūrį. Naudotojų rato plėtimas arba lygiavertis;
7. **LST EN 17210:2021** Apstatytosios aplinkos prieinamumas ir naudojimo patogumas. Funkciniai reikalavimai arba lygiavertis;
8. **LST EN 62944:2017** Garso, vaizdo bei multimedijos sistemos ir įranga. Skaitmeninės televizijos prieinamumas. Funkcijų aprašai (IEC 62944:2016) arba lygiavertis;

9. **LST EN 63080:2018** Prieinamumo terminai ir apibrėžtys (IEC 63080:2017) arba lygiavertis;
10. **LST EN IEC 63008:2020** Buitiniai ir panašios paskirties elektriniai prietaisai. Valdymo elementų, durelių, dangčių, ištraukiamų elementų ir rankenų prieinamumas (IEC 63008:2020) arba lygiavertis;
11. **LST EN ISO 9241-20:2022** Žmogaus ir sistemos sąveikos ergonomika. 20 dalis. Prieinamumas atsižvelgiant į ergonomikos reikalavimus ISO 9241 serijos standartuose (ISO 9241-20:2021) arba lygiavertis;
12. **LST EN ISO 9241-171:2008** Žmogaus ir sistemos sąveikos ergonomika. 171 dalis. Programinės įrangos prieinamumo vadovas (ISO 9241-171:2008) arba lygiavertis;
13. **LST EN ISO 9241-971:2022** Žmogaus ir sistemos sąveikos ergonomika. 971 dalis. Lytėjimu pagrįstų interaktyviųjų sistemų prieinamumas (ISO 9241-971:2020) arba lygiavertis;
14. **LST EN ISO 21801-1:2021** Kognityvinis prieinamumas. 1 dalis. Bendrosios gairės (ISO 21801-1:2020) arba lygiavertis;
15. **LST EN ISO 21801-2:2023** Kognityvinis prieinamumas. 2 dalis. Ataskaitos (ISO 21801-2:2021) arba lygiavertis;
16. **LST EN ISO 21802:2021** Pagalbinės priemonės. Kognityvinio prieinamumo gairės. Kasdienis laiko planavimas (ISO 21802:2019) arba lygiavertis;
17. **LST ETSI ES 202 915-14 V1.2.1:2007** Atviroji paslaugų prieiga. Taikomųjų programų sąsaja. 14 dalis. Buvimo ir prieinamumo valdymo paslaugos išgalių požymis (Parlay 4) arba lygiavertis;
18. **LST ETSI ES 203 915-14 V1.1.1:2007** Atviroji paslaugų prieiga. Taikomųjų programų sąsaja. 14 dalis. Buvimo ir prieinamumo valdymo paslaugos išgalių požymis (Parlay 5) arba lygiavertis.

Tarnybos puslapyje patalpintos metodinės priemonės:

[Asmens duomenų apsauga vykdant pirkimus. Gairės \(2020 m.\)](#)

[Socialinių aspektų įtraukimo į viešuosius pirkimus vadovas \(2021 m.\)](#)

[Socialiai atsakingi pirkimai, mokomoji medžiaga](#)

[Socialinis pasiūlymų vertinimo kriterijus | Viešųjų pirkimų tarnyba \(Irv.lt\)](#)

[Tiekėjų etikos kodeksas](#)

[Ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo gairės](#)

<https://vedlys.vpt.lt/>

[Pašalinimo pagrindų pavyzdinė lentelė](#)

[Procedūrų vadovas](#)

[Rinkos konsultacijų gairės](#)

Naudingos nuorodos:

- <https://www.lygybesplanai.lt/lygiu-galimybiu-politika/>
- <https://lygybe.lt/lt/lygiu-galimybiu-liniuote/>
- <https://www.fairtrade.lt/fairtrade-lietuvoje/>
- <https://www.fairtrade.net/act/mark-use-guidelines>
- [Welcome | The National Agency for Public Procurement \(upphandlingsmyndigheten.se\)](#)
- <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/kriterier/>
- [Rekomendacijos dėl tikslinių grupių įtraukimo į projekto atitikties prieinamumo reikalavimams vertinimą](#)
- [Gairės pirkimų vykdytojams: statinių prieinamumo kriterijų vertinimas](#)
- [Lietuvos Respublikos gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimų įstatymo įgyvendinimo rekomendacinės gairės ekonominės veiklos vykdytojams](#)
- [Prieinamumo užtikrinimo atmintinė perkančiosioms organizacijoms.](#)

Dokumento versijos

Versija	Data	Pastabos, papildoma informacija
1.	2023-10-18	Pradinė dokumento versija.
2.	2024-06-28	Atnaujintos nuorodos bei atliktos kitos redakcinio ir (ar) techninio pobūdžio korekcijos. Patikslintas dokumentas.
3.	2025-05-23	Atnaujinta: - Gairių įžanga. - Rekomenduojamų socialinių kriterijų skyrius: „Psichologinio smurto darbo aplinkoje prevencija ir pagalba asmenims, patyrusiems tokį smurtą“. - Atnaujintos nuorodos bei atliktos kitos redakcinio ir techninio pobūdžio korekcijos. Patikslintas dokumentas.
4.	2025-12-16	Atnaujintas: - skyrius: „Prieinamumo ir tinkamumo visiems naudotojams reikalavimai“; - skyrius: „Sąžiningo darbo užmokesčio mokėjimas“; - skyrius: „Remiamų asmenų įdarbinimas“; - skyrius: „Rezervuota teisė dalyvauti pirkimuose“. Atnaujinta statistinė informacija, nuorodos bei atliktos kitos redakcinio ir techninio pobūdžio korekcijos. Šis dokumentas.